

Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije

Međimorec, Magdalena

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:084733>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-25**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

**Sveučilište
Sjever**

Diplomski rad br. 142/OMIL/2022

Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije

Magdalena Medimorec

Koprivnica, rujan 2022. godine

Sveučilište Sjever

Diplomski sveučilišni studij Održiva mobilnost i logistički menadžment

Diplomski rad br. 142/OMIL/2022

Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije

Student

Magdalena Međimorec, MBS: 0336016597(1377/336)

Mentor

prof. dr. sc. Goran Kos, dipl. ing.

Koprivnica, rujan 2022. godine

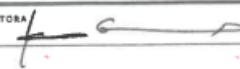
Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za logistiku i održivu mobilnost		
STUDIJ	diplomski sveučilišni studij Održiva mobilnost i logistika		
PRISTUPNIK	Magdalena Međimorec	MATIČNI BROJ	0336016597 (1377/336)
DATUM	14. 9. 2022	KOLEGIJ	Inteligentna mobilnost
NASLOV RADA	Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	The importance of organized passenger transportation for the development of a tourist destination		
MENTOR	prof. dr. sc. Goran Kos, dipl.ing.	ZVANJE	redoviti profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.dr.sc. Predrag Brlek, predsjednik povjerenstva 2. prof.dr.sc. Goran Kos, mentor 3. doc.dr.sc. Robert Maršani, član 4. _____ 5. _____		

Zadatak diplomskog rada

BROJ	142/OMIL/2022
OPIS	<p>Turizam je jedna od čovjekovih djelatnosti koja generira iznimno visoke prihode i važna je za gospodarstvo brojnih zemalja koje su orijentirane na razvoj turizma. Radi se o kulturnom, društvenom i ekonomskom fenomenu koji podrazumijeva kretanje ljudi u nova mjesta, mjesta koja se nalaze izvan njihovog uobičajenog mjesta boravka. Razvoj turizma povezan je s razvojem prometa jer turizam kao pojava označava putovanje iz jednog mjesta u drugo, a za putovanje je potrebno kretanje koje se najčešće odvija putem nekog od prijevoznih sredstava. Razvoj prometne infrastrukture jedan je od temeljnih preduvjeta za razvoj turizma u nekoj destinaciji budući da prometna infrastruktura spada u materijalne preduvjete postojanja turizma. Turistički se prijevoz pretežito odvija cestovnim, zrakoplovnim, željezničkim i morskim prometom, a za razvoj turizma važna je kvaliteta prometne usluge koja se ogleda u sigurnosti prometa, redovitosti prometa, točnosti prometa i dolasku u predviđeno vrijeme, udobnosti u prijevoznom sredstvu, u učestalosti polazaka te brzini i cijeni putovanja. Glavni cilj diplomskog rada je teorijski i putem anketnog upitnika istražiti koliko je važan organizirani prijevoz putnika za razvoj turističke destinacije. Ciljevi koji će se ostvariti ovim radom su: istražiti vezu turizma i prometa, spoznati ulogu turizma u razvoju turističke destinacije, istražiti koliko je turistima kod odabira destinacije važno postojanje organiziranog prijevoza putnika različitim prijevoznim sredstvima, istražiti koliko je važna sigurnost i redovitost prijevoza putnika, istražiti koliko je važna udobnost i brzina putovanja.</p>

ZADATAK URUČEN	POTPIS MENTORA
	
SVEUČILIŠTE SJEVER	

Zahvala

Profesore dr. sc. Goran Kos, dipl. ing., hvala Vam na prihvaćanju mentorstva ovog diplomskog rada. Hvala na vremenu, najvažnijem resursu kojega čovjek može dobiti na poklon, hvala na savjetima i pomoći. Profesorice i profesori sa Sveučilišta Sjever, zahvaljujem na prilici za obrazovanje, na znanju i interesu koji ste pokazali za mene kao studenta. Prijateljice i prijatelji, članovi obitelji, hvala.

Sažetak

Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije

Turizam je jedna od najvažnijih gospodarskih grana u Republici Hrvatskoj, a razvoju turizma i ulaganju u razvoj turističke infrastrukture posvećeno je mnogo vremena i materijalnih sredstava. Odredište svakog turističkog putovanja je turistička destinacija koja mora biti opremljena tako da može prihvatiti turiste i omogućiti im ugodan boravak, a granice turističke destinacije često su šire od administrativnih granica nekog mjesta. Za razvoj turističke ponude potrebno je osigurati materijalni preduvjete, a dio nužnih preduvjeta za razvoj turizma u određenoj destinaciji je i razvijeni promet. Promet je neizbježan dio turizma jer turizam prema svojoj definiciji podrazumijeva promjenu mjesta boravka, za koju se u pravilu koristi neko od prijevoznih sredstava. Promet se, kao dio turističke ponude, odnosi na prometnu dostupnost turističke destinacije, njezinu povezanost s drugim mjestima i na uređenost prometa u nekoj turističkoj destinaciji. Cilj ovoga rada je ispitati važnost organiziranog prijevoz putnika za razvoj turističke destinacije. Prema rezultatima istraživanja prikazanog u radu, zaključuje se da turistima prilikom odabira destinacije u koju će putovati nije ni pretjerano važno, a ni pretjerano nevažno da do te destinacije postoji organizirani javni prijevoz putnika autobusom, vlakom, brodom i avionom. Istraživanje je pokazalo da turisti kod odabira prijevoznog sredstva za vrijeme svojega putovanja pridaju vrlo veliku važnost cijeni prijevozne karte / putovanja, brzini dolaska na odredište, sigurnosti i udobnosti. Naposljetku, istraživanje je pokazalo da velik broj turista koji ne uspiju pronaći adekvatno prijevozno sredstvo do željene destinacije pokazuje sklonost odustajanja od putovanja. Rezultati istraživanja pokazuju da je organizirani prijevoz putnika važan za razvoj turističke destinacije jer destinacija bez turista koji je posjećuju nije ništa drugo nego prostor neiskorištenog potencijala.

Ključne riječi: turizam, prijevoz putnika, razvoj turističke destinacije

Abstract

The importance of organized transport of passengers for the development of the touristic destination

Tourism is one of the most important industries in the Republic of Croatia, and a lot of time and material aid has been dedicated to the development of tourism and investment in the development of touristic infrastructure. The destination of each touristic travel is a touristic destination that needs to be equipped so that it can accept tourists and enable them a comfortable stay, and the borders of a touristic destination are often wider than the administrative borders of a certain place. To develop a touristic offer one needs to ensure material preconditions, and a part of the necessary preconditions for the development of tourism in a certain destination is developed traffic. Traffic is an inevitable part of tourism because tourism by its definition understands the change of the whereabouts, for which in general one uses some sort of transport. Transport, as a part of a touristic offer, refers to traffic accessibility of a touristic destination, its connection to other places and the traffic arrangement in a touristic destination. The goal of this paper is to examine the importance of organized transport of passengers for the development of a touristic destination. From the results showcased in the paper we can conclude that when tourists choose their destination for travelling it is not overly important, nor overly unimportant that there is organized public transport of passengers by bus, train, ship or plane to get to the destination. The research has shown that tourists when selecting the type of transport during their travel, give great importance to the price of the transport ticket / the price of the travel, the quickness of getting to the destination, safety and comfort. Finally, the research has shown that a great number of tourists that do not manage to find adequate transport to their wanted destination show the tendency of canceling their travel. The results of the research show that organized transport of passengers is important for the development of the touristic destination because the destination without the tourists that visit it is nothing else than a space of unused potential.

Keywords: tourism, transport of passengers, the development of touristic destination

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i problem istraživanja	1
1.2. Hipoteze rada	1
1.3. Izvori podataka.....	2
1.4. Metode istraživanja.....	2
1.5. Struktura rada.....	2
2. O TURISTIČKIM DESTINACIJAMA.....	4
2.1. Pojam turizma	4
2.2. Turistički proizvod i razvoj turističke ponude	5
2.3. Turistička destinacija	7
3. VRSTE PROMETA.....	10
3.1. Cestovni promet	10
3.2. Željeznički promet	12
3.3. Vodni promet	14
3.4. Zračni promet.....	15
4. POVEZANOST PROMETA I TURIZMA.....	19
4.1. Heterogenost turističke djelatnosti.....	19
4.2. Značaj razvoja prometa za razvoj turizma	20
4.3. Interakcija turizma i prometa	21
4.4. Odnos turista prema mogućnostima prijevoza za vrijeme turističkog putovanja	22
4.5. Promet kao preduvjet razvoja turizma u turističkoj destinaciji.....	23
4.6. Prednosti i nedostaci različitih vrsta prometa u turizmu.....	25
5. ISTRAŽIVANJE.....	27
5.1. Instrument istraživanja.....	27
5.2. Ispitanici.....	27
5.3. Rezultati istraživanja.....	29
5.4. Rasprava.....	36
6. ZAKLJUČAK	38
LITERATURA	40
GRAFIKONI.....	42
TABLICE.....	43
SLIKE	44
PRILOG	45

1. UVOD

1.1. Predmet i problem istraživanja

Razvoj turizma povezan je s razvojem prometa jer turizam kao pojava označava putovanje iz jednog mjesta u drugog, a za putovanje je potrebno kretanje koje se najčešće odvija putem nekog od prijevoznih sredstava. Budući da je turizam strateški važna gospodarska grana u Republici Hrvatskoj, posebna se pažnja posvećuje razvoju turizma i turističkih destinacija, a važan privlačni čimbenik u svaku destinaciju je i dobra prometna povezanost destinacije. Razvoj prometne infrastrukture jedan je od temeljnih preduvjeta za razvoj turizma u nekoj destinaciji budući da prometna infrastruktura spada u materijalne preduvjete postojanja turizma. Glavni cilj diplomskog rada je teorijski i putem anketnog upitnika istražiti koliko je važan organizirani prijevoz putnika za razvoj turističke destinacije.

Sekundarni ciljevi su:

- I. istražiti vezu turizma i prometa,
- II. spoznati ulogu turizma u razvoju turističke destinacije,
- III. istražiti koliko je turistima kod odabira destinacije važno postojanje organiziranog prijevoza putnika različitim prijevoznim sredstvima,
- IV. ispitati odustaju li turisti od planiranog putovanja ako uoče da željena destinacija nije adekvatno prometno povezana,
- V. kojim elementima turisti pridaju važnost prilikom odabira prijevoznog sredstva za svoje putovanje i na svojem putovanju.

1.2. Hipoteze rada

Prije provođenja istraživanja, osmišljene su hipoteze koje će se u istraživanju potvrditi ili odbaciti. Osmišljene su tri hipoteze kojima se želi ostvariti cilj ovoga istraživanja:

Prva hipoteza – Kod odabira destinacije koju će posjetiti, turistima je važno da do te destinacije postoji organizirani javni prijevoz putnika autobusom, vlakom, brodom i avionom.

Druga hipoteza – Turisti kod odabira prijevoznog sredstva za vrijeme svojega putovanja pridaju važnost cijeni prijevozne karte / putovanja, brzini dolaska na odredište, sigurnosti i udobnosti.

Treća hipoteza – Velik broj turista koji ne uspiju pronaći adekvatno prijevozno sredstvo do željene destinacije, odustat će od putovanja.

1.3. Izvori podataka

Izvori sekundarnih informacija za rad su različiti oblici literature: knjige, znanstveni radovi, članci i zakoni, dok izvor primarnih informacija za rad predstavlja provedeno istraživanje i rezultati proizašli iz istraživanja.

1.4. Metode istraživanja

Istraživačke metode koje su se koristile u dijelu rada u kojemu se daje pregled literature su:

- a) metoda analize,
- b) metoda sinteze,
- c) metoda indukcije,
- d) metoda dedukcije,
- e) metoda komparacije.

Istraživačke metode koje su se koristile za provođenje istraživanja i interpretaciju rezultata su:

- a) anonimna online anketa,
- b) statistička metoda – metoda aritmetičke sredine,
- c) te u manjoj mjeri metode analize, sinteze, indukcije i dedukcije.

1.5. Struktura rada

Prvo poglavlje u radu je „Uvod“. U uvodu rada definirat će se cilj istraživanja, istraživačke hipoteze, svrha i cilj istraživanja, metode istraživanja i struktura rada.

Drugo poglavlje rada je „O turističkim destinacijama“. U drugom poglavlju definirat će se najvažniji pojmovi u području turizma i turističke destinacije. Definirat će se pojam turista, objasniti će se specifičnosti turizma, definirat će se pojam turističke destinacije i njezinih elemenata, posebnost turističkog proizvoda, načina razvoja turističke ponude te elemenata turističke ponude u nekoj destinaciji.

Treće poglavlje je „Vrste prometa“. U trećem poglavlju kratko će se opisati sve vrste prometa koje su značajne za turistička kretanja: cestovni promet, željeznički promet, vodni promet te zrakoplovni promet. Objasniti će se svaka vrsta prometa, navest će se obilježja svake vrste prometa i specifičnosti za svaku od njih.

Četvrto poglavlje je „Povezanost prometa i turizma“. U četvrtom poglavlju navest će se povezanost prometa i turizma s naglaskom na utjecaj javnog prijevoza putnika u turističkoj destinaciji na razvoj turizma. Govorit će se o interakciji turizma i prometa, o prometu kao nužnom preduvjetu razvoja turističke destinacije i o temeljnim prednostima i nedostacima svake grane prometa u turizmu.

Peto poglavlje je „Istraživanje“. U petom poglavlju definirat će se uzorak istraživanja i prikazat će se rezultati istraživanja. Rezultati istraživanja prikazani su u grafikonima i objašnjeni su. Nakon toga prihvatit će se ili odbaciti svaka znanstvena hipoteza.

Šesto poglavlje je „Zaključak“. U šestom poglavlju ukratko su ponovljene najvažnije spoznaje iz cijeloga rada.

2. O TURISTIČKIM DESTINACIJAMA

2.1. Pojam turizma

Riječ turizam nastala je od izraza „tour“ koja znači kruženje, a danas se kruženje ostvaruje posjetima u destinacije koje su prije već bile posjećene ili potragom za novim, neistraženim destinacijama (Gržinić, 2019). Od obilja definicija turizma, temeljna je definicija Svjetska turistička organizacija ili UNWTO (engl. World Tourism Organization): „Turizam je društveni, kulturni i ekonomski fenomen koji uključuje kretanje ljudi u zemlje ili mjesta izvan njihovog uobičajenog okruženja u osobne ili poslovne/profesionalne svrhe“ (Glossary of tourism terms).

Turisti su na turistička putovanja motivirani motivatorima koji se mogu razvrstati u tri skupine. Prva skupina su želja za odmorom i rekreacijom, a turistička putovanja ove vrste uključuju praznike, posjete prijateljima i rođacima, sportski turizam i kulturni turizam. Druga skupina su profesionalni i poslovni motivi za putovanja. Putovanja ove vrste uključuju brojne oblike sastanaka, seminara, konferencija i razvoj poslovnog turizma. Treća skupina motivatora za putovanjima su putovanja u druge turističke svrhe, a primjeri za turistička putovanja ove vrste su studiranje u inozemstvu ili zdravstveni turizam (Gržinić, 2019). Neovisno o motivaciji, svako kretanje ljudi iz njihovog mjesta boravka u neko drugo mjesto, promatra se kao turističko putovanje.

U Hrvatskoj se puno govori o razvoju turizma i utjecaju turizma na cijelo gospodarstvo. Turizam je u Republici Hrvatskoj dominantna ekonomska aktivnost koja utječe na ekonomske i društvene procese. Ključan proizvod hrvatskog turista su i dalje more i priroda, zbog čega u Hrvatsku dolazi 86 % (zbog mora) i 58 % (zbog prirode) turista (Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine).

Hrvatski turizam iz godine u godinu bilježi sve bolje rezultate, za što je dokaz i odnos dolazaka i noćenja u 2020. i 2021. godinu. U sljedećoj tablici prikazana je usporedba turističkih kretanja vezanih za dolaske i noćenja u te dvije godine.

Tablica 1. Dolasci i noćenja turista u Hrvatskoj u 2020. i 2021. godini

	Dolasci			Noćenja				
	2020.	2021.	indeksi 2021. 2020.	2020.	2021.	indeksi 2021. 2020.	2021.	
							struktura noćenja	prosječan broj noćenja po dolasku
Ukupno	7 001 128	12 775 794	182,5	40 794 455	70 201 959	172,1	100,0	5,5
Domaći turisti	1 455 849	2 134 985	146,6	5 415 391	7 354 132	135,8	10,5	3,4
Strani turisti	5 545 279	10 640 809	191,9	35 379 064	62 847 827	177,6	89,5	5,9

Izvor: Dolasci i noćenja turista u 2021., DZS. Dostupno na:

<https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10190> (09.08.2022.)

U 2021. godini je u odnosu na 2020. godinu bilo 72,1 % više noćenja turista, a zabilježeno je i 82,5% više dolazaka turista u 2021. u odnosu prema 2020. godini (Dolasci i noćenja turista u 2021., DZS). Jedan od problema zbog kojih hrvatski turizam ne bilježi još bolje rezultate je izrazita sezonalnost. Obilježje hrvatskog turizma je visoka sezonalnost, a jedan od najvećih razloga visokoj sezonalnosti je nedovoljno iskorišten kapacitet hotelskog smještaja izvan sezone (Kožić, 2013).

2.2. Turistički proizvod i razvoj turističke ponude

„Uobičajeno je turistički proizvod definirati kao skup raspoloživih dobara, usluga i pogodnosti što ih turisti na određenom području i u određenom vremenu mogu koristiti za zadovoljenje svojih potreba“ (Galičić, Laškarin, 2016, str. 43). Turistički proizvod su sva ona bogatstva koja se nalaze u jednoj destinaciji.

Sva ukupnost ponude u nekoj prostornoj cjelini, svi nositelji usluga čine turistički proizvod, a turist odabire u skladu sa svojim sklonostima i mogućnostima proizvod ili uslugu iz ponude koja mu je predstavljena, zato i sam turist sudjeluje u formiranju turističkog proizvoda (Galičić, Laškarin, 2016).

Turistički proizvod može biti jednostavan, osnovni ili integrirani. Jednostavan turistički proizvod su pojedinačni proizvodi ili usluge koje turistima nude nositelji turističke ponude, a turisti ih odabiru i koriste kako bi zadovoljili svoje potrebe koje se jave u procesu turističke potrošnje. Osnovni turistički proizvod je skup nekoliko jednostavnih proizvoda koji se kao jedinstvena cjelina nude i prodaju na turističkom tržištu. Hotelski proizvod je osnovni turistički proizvod. Integrirani turistički proizvod je objedinjena ponuda koja se sastoji od mnogo

elementarnih proizvoda, a skup tih proizvoda nudi se po jedinstvenoj cijeni – to je turistički aranžman (Galičić, Laškarin, 2016).

Turistička ponuda ima pet najvažnijih obilježja: dislocirana je od turističke potražnje, heterogena je, neelastična je, statična je i sezonalna. Turistička ponuda oblikuje se u prostoru koji je pretežito odvojen od prostora u kojemu nastaje turistička potražnja. Turisti prolaze određenu prostornu udaljenost od mjesta svojega boravka, na kojemu se javila turistička potražnja, do odabrane destinacije u kojoj postoji ponuda (Galičić, Laškarin, 2016).

Heterogenost turističke ponude sastoji se od brojnih gospodarskih sektora i negospodarskih aktivnosti. U formiranju turističke ponude sudjeluju brojni faktori različitih obilježja i sadržaja, a implikacije turizma vidljive su na gospodarstvu, društvenom, ekonomskom, kulturnom i drugim planovima. „Stupanj heterogenosti turističke ponude (razvijenost prometne infrastrukture, mogućnosti za smještaj, prehranu, zabavu, sport, trgovinu, uređenost mjesta, razvijenost turističke organizacije i dr.) proporcionalan je stupnju razvijenosti gospodarstva i društva u cjelini u kojem se destinacija nalazi“ (Galičić, Laškarin, 2016, str. 59).

Turistička je ponuda neelastična što znači da ne može prilagođavati svoje kapacitete turističkoj potražnji. Statična je jer se u njoj može uživati u mjestu u kojemu se nudi, a sezonalna je jer njezino korištenje nije jednako u svim razdobljima kroz godinu (Galičić, Laškarin, 2016).

Za razvoj turističke ponude moraju se osigurati materijalni preduvjeti koji su skup svih objekata i uređaja na nekom prostoru nastalih kao rezultat prethodnog razvoja turizma u nekom prostoru. Materijalni preduvjeti ili elementi koji su faktor razvoja turističke ponude u nekom prostoru su (Galičić, Laškarin, 2016):

- I. Objekti i sadržaji predviđeni prvenstveno za turiste (smještajni objekti, objekti zadušeni za pružanje ugostiteljskih usluga, trgovine, sportski objekti, rekreativni objekti, kulturni objekti i objekti u kojima se turisti zabavljaju)
- II. Objekti koji su predviđeni istovremeno za turiste i za domicilne stanovnike, a koji su standard u naselju i prostoru predviđenom za turističke posjete (trgovine, ugostiteljski objekti, obrti, servisi, kulturni, zabavni i zdravstveni objekti)
- III. Prometna infrastruktura (prometnice, prometni kapaciteti, terminali, parkirna mjesta, pošte)
- IV. Komunalno-tehnička infrastruktura (vodovod, kanalizacija, električna mreža, plinska mreža, odvoz otpada, pročistači otpadnih voda, telefonske mreže)
- V. Velika infrastruktura (magistralni vodovi za vodu, struju, plin i telefon)

Za razvoj turističke ponude u nekom prostoru, kao jedan od pet materijalnih preduvjeta ističe se razvijena prometna infrastruktura.

2.3. Turistička destinacija

Izraz turistička destinacija u upotrebi je od 70-ih godina, a u izravnom je značenju označavala krajnji cilj, usputni cilj ili odredište (Maršanić, 2008). Turistička destinacija prema jednoj od definicija znači „odredište turističkog putovanja, koje svojom opremljenošću omogućava prihvata i boravak turista a obuhvaća šire područje turističkog mjesta čije se granice funkcionalno šire do crte na kojoj prestaje utjecaj jedinstvenoga turističkog proizvoda čiju jezgru čini turističko mjesto“ (Galičić, Laškarin, 2016, str. 86).

Prema sljedećoj definiciji, turistička destinacija je „optimalno kombiniran i tržišno prilagođen prostor koji razvojem važnih i dominantnih sposobnosti u destinaciji svjesno stvara pretpostavke koje će joj omogućiti da u usporedbi s konkurencijom dugoročno postiže dobre turističke rezultate“ (Magaš, 1997, str. 20). Razvoj destinacije uvjet je razvoja turizma jer su turistička mjesta postala limitirajući čimbenik zbog kojega je bio onemogućen razvoj turističkog proizvoda (Magaš, Vodeb, Zadel, 2018).

Turistička destinacija je razlog zbog kojih se turisti odlučuju na putovanja. Jedno od osnovnih obilježja turističke destinacije je promjenjivost jer se destinacije mijenjaju zbog pritiska koje na njih stvara turizam, ali i zbog zastarjele ponude (Magaš, 1997). Kao takva, turistička destinacija ima pet osnovnih obilježja: turistička destinacija je cjelina turističke ponude, raspoložive dodatnim elementima koji čine ponudu, orijentirana je prema tržištu i turistima, ne ovisi o administrativnim granicama te se njome mora upravljati (Magaš, Vodeb, Zadel, 2018).

Turistička destinacija sastavljena je od šest komponenata koje se u literaturi pronalaze pod kraticom 6A (Galičić, Laškarin, 2016):

I. Atrakcije (engl. attractions)

Atrakcije su sve prirodne i društvene posebnosti mjesta koje mu daju atraktivnost. Turisti su atrakcijama motivirani za dolazak u destinaciju.

II. Receptivni sadržaji (engl. amenities)

Receptivni sadržaji su objekti za pružanje usluga smještaja, ugostiteljski objekti, trgovine, sadržaji koji služe za zabavu turista i ostali oblici sadržaja i usluga kojima se turisti koriste prilikom dolaska u destinaciju.

III. Pristup (engl. accessibility)

Pristup je komponenta destinacije koja znači prometnu povezanost. U destinaciji se razvijaju i održavaju prometne veze s emitivnim tržištima. Organizira se lokalni transport, a razvijaju se i održavaju i međunarodni prometni terminali.

IV. Dostupni paket-aranžmani (engl. available packets)

Paket-aranžmani se pripremaju unaprijed, a pripremaju ih posrednici u prodaji i njihovi zastupnici.

V. Aktivnosti (engl. activities)

Aktivnosti su sve čime se turist, prilikom posjeta destinaciji, može baviti, sve ono što može raditi.

VI. Pomoćne usluge (engl. ancillary services)

Pomoćne usluge su usluge marketinga, razvojne aktivnosti, koordinacija i ostale aktivnosti koje destinacijska organizacija odrađuje zbog potrošača i turizma.

Turističke destinacije dijele se prema privlačnoj snazi atrakcija koje se u njima nalaze na primarne destinacije i sekundarne destinacije. Primarne destinacije imaju atrakcije jake privlačne snage i njih su prepoznali turisti iz cijeloga svijeta, na međunarodnoj razini. Turisti za glavni cilj putovanja odabiru primarne destinacije i u njima provode dulje vrijeme. Za razliku od brojnih privlačnih atrakcija u primarnim destinacijama, sekundarne destinacije imaju atrakcije koje slabije privlače turiste pa ih turisti ne odabiru za primarni cilj putovanja, nego ih posjećuju kada putuju do primarne destinacije (Magaš, Vodeb, Zadel, 2018).

Tipovi turističkih destinacija mogu se razdijeliti prema tipu kupaca i aktivnosti koje se provode u toj destinaciji. Tipovi turističkih destinacija s glavnim ciljnim tržištima i aktivnostima u destinaciji navedeni su u tablici.

Tablica 2. Tipovi turističkih destinacija

Tip turističke destinacije	Kupci	Aktivnosti
Urbana	Posao Dokolica	Sastanci- konferencije- izložbe Obrazovanje- religija- zdravlje Razgledavanje- kupovina- zabava- kratak predah
Morska	Posao Dokolica	Sastanci- konferencija- izložbe More- sunce- pijesak- seks- sport
Alpska	Posao Dokolica	Sastanci- konferencije- izložbe Skijanje- planinski sportovi- zdravlje
Ruralna	Posao Dokolica	Sastanci- konferencije- izložbe Opuštanje- poljoprivreda- učenje- sportovi
Autentični Treći svijet	Posao Dokolica	Istraživanje poslovnih mogućnosti- sastanci Avantura- autentičnost- dobročinstvo- posebni interesi
Jedinstvena- egzotična- ekskluzivna	Posao Dokolica	Sastanci- povlačenje u osamu Posebne prigode- bračno putovanje- obljetnice

Izvor: Magaš, D., Vodeb, K., Zadel, Z. (2018). Menadžment turističke organizacije i destinacije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, 14. str.

U različitim tipovima destinacija mogu se organizirati iste vrste aktivnosti, a u sve destinacije mogu doći turisti zbog provođenja slobodnog vremena (dokolice) ili zbog poslovnih razloga.

Destinacije se mogu podijeliti prema još kriterija, a prema Svjetskoj turističkoj organizaciji, dijele se na (Magaš, Vodeb, Zadel, 2018):

- a) udaljene destinacije – najudaljenija mjesta u odnosu prema mjestu iz kojega turisti dolaze,
- b) glavne destinacije – destinacije u kojima turisti provedu najviše vremena,
- c) motivirajuće destinacije – destinacije koje imaju privlačnu snagu, motiviraju turiste na posjetu.

Turistička destinacija svojim atrakcijama privlači turiste, a za neometan boravak u atrakciji potrebni su materijalni uvjeti.

3. VRSTE PROMETA

3.1. Cestovni promet

Tehnologija cestovnog prijevoza je znanost koja „pretpostavlja primjeren kvantum interdisciplinarnih i transdisciplinarnih tehničkih, tehnoloških, organizacijskih, ekonomskih, pravnih znanja i vještina tehnologa prometa i prometnih managera koji primjenom brojnih postupaka proizvode prometne usluge“ (Baričević, 2011, str. 167). Cestovni promet odvija se cestovnom/uličnom mrežom, a glavni dio infrastrukture cestovnog prometa je cesta ili ulica (Baričević, 2001).

Ceste se dijele prema različitim podjelama i na različite načine, ovisno o kriteriju podjele. Prema funkcionalnim obilježjima, postoje brze ceste, gradske ceste, magistralne ceste, zbirne ceste, ulice u stambenim zonama i druge prometne površine. Prema gospodarskom značenju, ceste se dijele na državne ceste, županijske ceste, lokalne ceste i nerazvrstane ceste. Prema prometnom značenju i svrsi korištenja, ceste se dijele na europske ceste za daleki promet, ceste za daleki promet, ceste za brzi promet, zemaljske ceste, turističke ceste, ceste za specijalne svrhe i gradske ceste (Baričević, 2001).

Javnom cestom smatra se uređena građevina, u skladu s prometno-tehničkim zahtjevima, koja ima podlogu i zastor i na kojoj se odvija cestovni promet. Svi se mogu koristiti javnim cestama, a javne ceste dijele se prema društvenom značenju, prometnom i gospodarskom značenju na (Blašković Zavada, 2019):

- I. Autoceste koje služe da se Republika Hrvatska poveže s europskim prometnim sustavom.
- II. Državne ceste koje služe za povezivanje cijelog teritorija Republike Hrvatske te za povezivanje hrvatskog teritorija s glavnim europskim cestama.
- III. Županijske ceste koje služe za povezivanje područja jedne županije ili više županija.
- IV. Lokalne ceste koje povezuju gradove ili općine, a spadaju u mrežu županijskih cesta.

Podijeljen prema organizacijskom smislu, cestovni promet se dijeli na vlastiti prijevoz, linijski (javni prijevoz) i prijevoz posebne namjene. Vlastiti prijevoz je oblik prijevoza kojim se koriste fizičke osobe za svoje osobne potrebe i ne u komercijalnu svrhu. Linijski (javni) prijevoz je u organizaciji prometnih tvrtki koje izrađuju i objavljuju vozne redove na temelju kojih putnici dobivaju sve potrebne informacije o putovanju. Javni prijevoz je prijevoz putnika koji svim

korisnicima prijevozne usluge garantira jednake uvjete i jednaku pristupačnost. Javni prijevoz putnika može se odvijati kao linijski javni prijevoz ili kao slobodni prijevoz u cestovnom prometu (Baričević, 2001). Za organizaciju prijevoza posebne namjene zadužene su pravne osobe, a prijevoz posebne namjene koriste kako bi mogle neometano obavljati svoju djelatnost (Mrnjavac, 2006).

Cestovni promet se najčešće odvija automobilima i autobusima. Automobili su najbrojnija i najčešća prijevozna sredstva na svijetu, a u turizmu su sredstvo individualnog prometa koje turisti koriste na kretanju između emitivnog i receptivnog tržišta. Cestovni promet je masovan zbog korištenja osobnih automobila, ali česte su i agencije koje se bave iznajmljivanjem vozila (engl. rent a car). Promet autobusima čest je oblik prometa koji se koristi za potrebe turističkih putovanja. Današnji novi tipovi autobusa su udobni za duža putovanja i putnici u njima mogu dugotrajno boraviti (Mrnjavac, 2006). Slika prikazuje primjer modernog turističkog autobusa Putničke agencije Silvija turist.

Slika 1. Moderni turistički autobus putničke agencije Silvija turist

Izvor: Silvija turist, Koprivnica. Dostupno na:

<https://www.autobusi.org/forum/index.php?topic=4422.75> (19.08.2022.)

Cestovni promet, da bi udovoljio potrebama turističkih putovanja, mora odgovarati standardima kvalitete. Elementi prema kojima se procjenjuje kvaliteta putničkog cestovnog prometa su (Rajsman, 2012):

- I. sigurnost prometa,
- II. redovitost prometa,
- III. točnost prometa i dolazak na vrijeme,

- IV. udobnost u prijevoznom sredstvu,
- V. učestalost polazaka,
- VI. brzina putovanja,
- VII. cijena putovanja.

Cestovni promet važan je oblik prijevoza putnika u turizmu, taj oblik prometa je među najvažnijim prometnim granama u turizmu. Mrnjavac (2006) je mišljenja da bi bez postojanja automobila i autobusa, ali i drugih sredstava cestovnog prometa, razmjor svjetskih turističkih kretanja bio višestruko manji i da bi turistička ponuda bila skromna.

Cestovni promet karakterizira izrazita elastičnost pa putnici mogu samostalno odabrati vrijeme početka i završetka putovanja, rutu kojom će putovati od polazišta do odredišta, gdje će se za vrijeme putovanja dodatno zaustaviti, kada i koliko će trajati vrijeme zaustavljanja, dostupno im je svako mjesto pored kojega prolaze i prijevoz funkcionira prema načelu „od vrata do vrata“ – od mjesta gdje turist stanuje do mjesta u destinaciji na koje se je uputio (Mrnjavac, 2006).

O važnosti cestovnog prometa u turizmu ne može se prestati govoriti. „U turističkim tokovima cestovna vozila su nositelj povezivanja emitivnog i receptivnog područja, sastavni su dio turističkog proizvoda, koji predstavlja samo putovanje te imaju nezamjenjivu ulogu u opskrbljivanju turističke destinacije“ (Mrnjavac, 2006, str. 106).

3.2. Željeznički promet

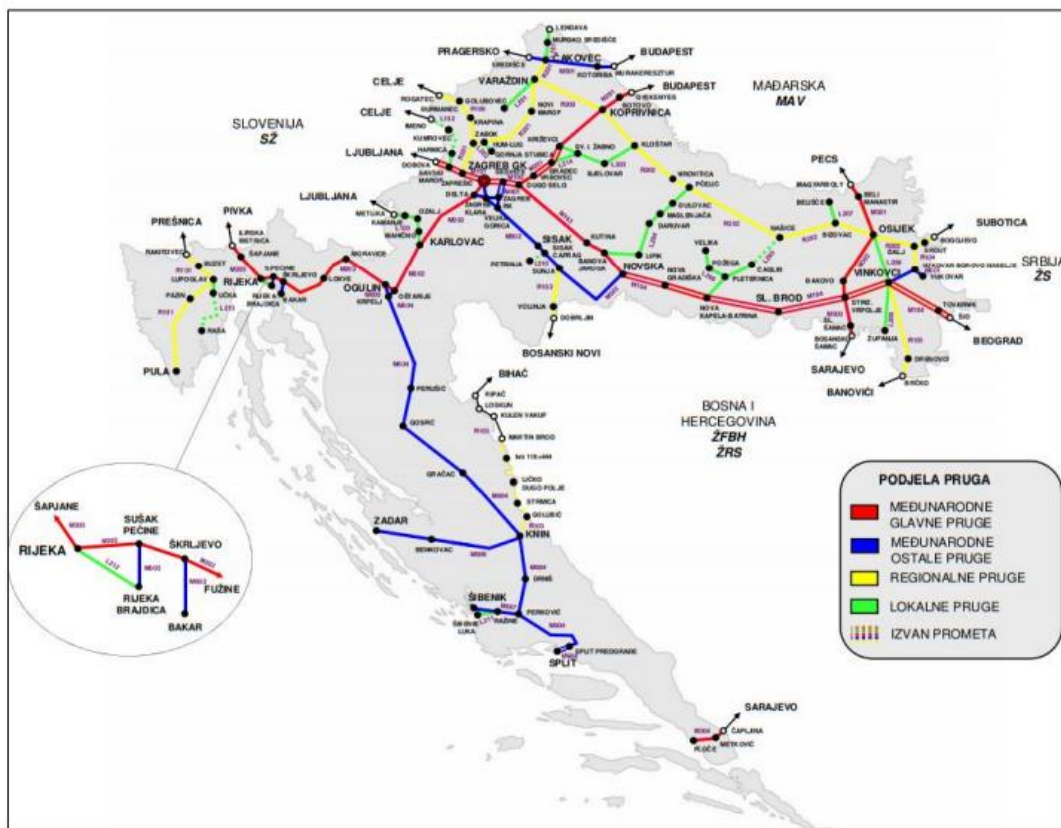
Željeznički promet je poseban prometni podsustav za masovni prijevoz putnika i tereta na kopnu. Željeznička infrastruktura koristi se samo za obavljanje željezničkog prometa (Baričević, 2001). Željezničkom infrastrukturom ne prometuju vozila koja nisu svrstana kao vozila namijenjena željezničkom prometu, sustav željezničkog prometa namijenjen je za sredstva željezničkog prijevoza.

Željeznička vozila kreću se željezničkom prugom. Željeznička vozila su vučna sredstva, prijevozna sredstva i vlakovi velikih brzina. Vučna sredstva su lokomotive: lokomotive koje koriste brzi putnički vlakovi, lokomotive kojima se koriste teretni vlakovi, ranžirne lokomotive, rudničke lokomotive, tvorničke lokomotive, lokomotive sa specijalnom namjenom, lokomotive za gradske podzemne i nadzemne željeznice. Prijevozna sredstva u

željezničkom prometu su kola koja prevoze putnike – putnička kola i kola koja prevoze teret – teretna kola (Baričević, 2001).

Željezničke pruge mogu se podijeliti prema gospodarskom značenju na pruge namijenjene odvijanju međunarodnog prometa, pruge namijenjene odvijanju regionalnog prometa i pruge namijenjene odvijanju lokalnog prometa (Blašković Zavada, 2019). Na slici je mreža željezničkih pruga u Republici Hrvatskoj s istaknutim prugama prema kriteriju gospodarskog značenja.

Slika 2. Željezničke pruge u Republici Hrvatskoj razvrstane prema gospodarskom značaju

Izvor: Blašković Zavada, J. (2019). Osnove prometne infrastrukture, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 30. str.

Organizacija željezničkog prometa odnosi se na aktivnosti (Mrnjavac, 2006):

- I. izrađivanja voznih redova i usklađivanja voznih redova na različitim razinama,
- II. planiranja potrebe za prometnim sredstvima i nabavljanje prometnih sredstava,
- III. ranžiranja vlakova,
- IV. praćenja međunarodnog željezničkog prijevoza,

- V. istraživanja prodajnog tržišta da se steknu uvjeti za konkuriranje cestovnom prometu,
- VI. prodaje putničkih karata,
- VII. uvođenja izvanrednih vlakova kada se za tim javi potreba,
- VIII. uvođenja novih oblika prijevoza.

Željeznica u Europi, da bi bila konkurentna ostalim oblicima prijevoza putnika, mora putnicima ponuditi lakši pristup svojoj infrastrukturi, početi s korištenjem učinkovitijih tehnologija i vlakova velikih brzina, unaprijediti sigurnost i povećati kvalitetu usluge uz razvijanje boljeg odnosa s putnicima (Mrnjavac, 2006).

3.3. Vodni promet

Pomorski promet u prošlosti je bio najvažniji oblik prometa kojim su otkriveni veliki dijelovi površine planeta Zemlje i nova prostranstva, no danas zauzima mali udio u putničkim tokovima. Važan je za prijevoz robe, ali u prijevozu putnika pomorski promet danas je ograničen uglavnom na kraća putovanja, kružna putovanja, izlete ili putovanja osobne prirode (Mrnjavac, 2006).

Osnovno prometno sredstvo koje se koristi u vodnom prometu je brod, a obilježja broda su da ima veliki kapacitet, kreće se malom brzinom, ima niske troškove i elastičan je u odabiru kretanja između polazišne i odredišne točke. Brodski prijevoz je uz željeznički prijevoz najsigurniji oblik prijevoza, a osim toga, stalno se radi na poboljšanju sigurnosnih standarda brodskog prijevoza (Mrnjavac, 2006).

Osim brodova, za odvijanje pomorskog prometa potrebna je infrastruktura koja obuhvaća luke, plovne kanale i signalno-sigurnosne uređaje. Prometni put kojim se kreću brodovi je besplatan, za izgradnju luka obično su zadužene države, a države organiziraju i obavljanje lučkih djelatnosti ili putem natječaja daju koncesiju za to (Mrnjavac, 2006).

Pomorski promet može se organizirati kao linijski promet, promet za osobne potrebe i promet za posebne potrebe. U linijskom prometu danas se često koriste trajekti, brodovi koji omogućuju prihvat osobnih automobila i koji su unaprijedili turistička kretanja jer vlasniku osobnog automobila omogućuju da se svojim automobilom ukrcaju na brod i da prilikom dolaska na destinaciju odmah raspoložu osobnim automobilom. Trajekti mogu biti namijenjeni za sve duljine ruta (Mrnjavac, 2006). Na slici je prikazan Jadrolinijin trajekt Korčula.

Slika 3. Trajekt Korčula (Jadrolinija)

Izvor: Trajekt Korčula. Dostupno na: <https://www.jadrolinija.hr/otnama/brodovi/trajekti/trajekti-lokalnih-linija/korcula> (12.08.2022.)

Trajekt Korčula ima kapacitet 685 putnika i 150 osobnih vozila (Trajekt Korčula) i jedan je od trajekata na hrvatskim lokalnim linijama.

Osim pomorskog vodnog prometa, razlikuje se i unutarnji vodni promet koji uključuje jezerski, riječni i kanalski promet, ali ovaj oblik prometa u Republici Hrvatskoj nije dovoljno iskorišten, unatoč velikom potencijalu. Najveći potencijal ima riječni promet (Dundović, Šantić, Kolanović, 2009).

3.4. Zračni promet

Zračni promet je među najrazvijenijim i najsigurnijim oblicima prometa (Blašković Zavada, 2019). Zračni promet je najmlađa grana prometa i ne zaostaje za oblicima prijevoza koji postoje puno dulje, nego je preuzeto vodeću ulogu pa ima dominantnu poziciju u međukontinentalnom prijevozu putnika (Mrnjavac, 2006).

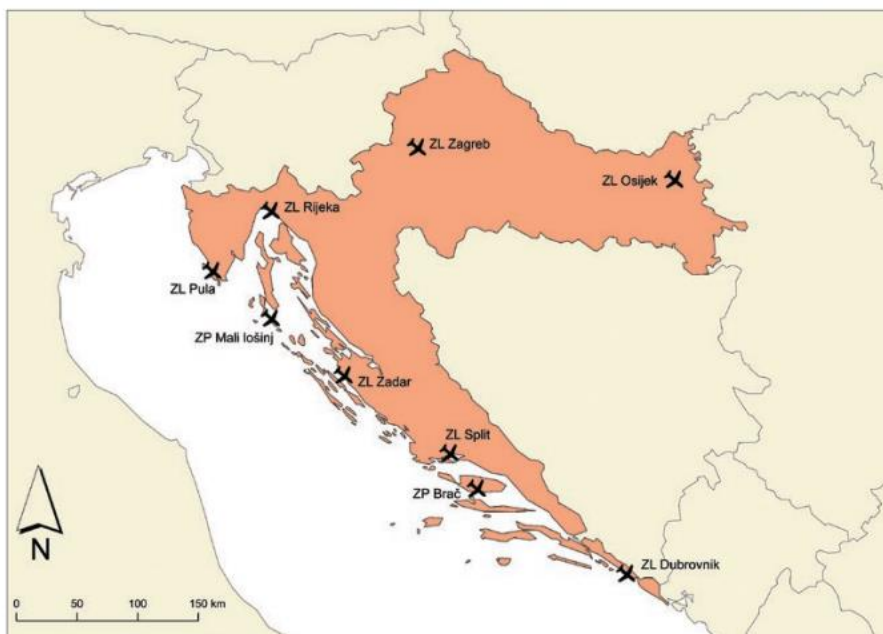
Za odvijanje zračnog prometa ne treba graditi infrastrukturu na prometnim pravcima, kao kod cestovnog i željezničkog prometa, nego se grade početno-završne točke – zračne luke ili aerodromi, a promet se najčešće odvija zrakoplovima (avionima). Zračne luke su infrastrukturno vrlo složeni objekti, a sastoje se od: poletno-sletnih staza, manevarskih površina, površina na kojima zrakoplov miruje, objekata, uređaja i postrojenja za sigurnost leta,

servisnih uređaja za zrakoplove, objekata i opreme koji se koriste za prihvat putnika, objekata i opreme koji se koriste za prihvat tereta, površine na kojoj se prihvaćaju sredstva ostalih prometnih grana i pristupnih prometnica (Mrnjavac, 2006).

U zračnom prometu razlikuju se aerodromi, zračne luke, zračna pristaništa i letjelišta. Aerodromi su definirane površine koje se nalaze na zemlji ili na vodi i koje se sastoje od zgrada, opreme i instalacija te su namijenjeni za dolazak, odlazak i kretanje zrakoplova. Zračne luke su posebno prilagođeni aerodromi u kojima se pružaju usluge u zračnom prometu, a imaju minimalno jedan prilaz instrumentalan. Zračna pristaništa nemaju instrumente nego se slijetanje odvija u vizualnim uvjetima. Letjelišta su aerodromi na kojima lete jedrilice ili motorne jedrilice (Blašković Zavada, 2019).

U Republici Hrvatskoj postoji sedam zračnih luka: u Rijeci, Zagrebu, Osijeku, Dubrovniku, Splitu, Zadru i Puli te dva zračna pristaništa: na Braču i Malom Lošinju (Budić, Gašparović, 2019). Na slici su prikazane zračne luke i zračna pristaništa u Republici Hrvatskoj te njihov prostorni razmještaj na karti RH.

Slika 4. Zračne luke i zračna pristaništa u Republici Hrvatskoj

Izvor: Budić, M., Gašparović, S. (2019). Analiza suvremenih pokazatelja u putničkom prometu zračnih luka i pristaništa u Republici Hrvatskoj, *Geografski horizont*, 65(1), 37. str.

Vrlo je skupo izgraditi i održavati zračnu luku pa se izgradnja financira iz različitih izvora. Prema namjeni, zračne luke dijele se na luke opremljene za lokalni promet, za nacionalni promet ili za međunarodni promet. Putnicima se u zračnim lukama pružaju određene razine usluga (Mrnjavac, 2006).

Gašparović (2011) ističe da su za suvremene turističke tijekove važne četiri oblika zračnih prijevoznika:

I. Konvencionalni zračni prijevoznici

Konvencionalni zračni prijevoznici su oni koji prometuju prema unaprijed određenom redu letenja. Promet je moguć unutar jedne države ili između dvije države, a putnicima se pruža cjelovita usluga koja uključuje dvije putničke klase, hranu i piće. Koriste se primarne zračne luke. Konvencionalni zračni prijevozi, s obzirom na uslugu koju nude, imaju više cijene prijevoza za razliku od niskotarifnih zračnih prijevoznika i čarter zračnih prijevoznika. Karte se kupuju putem interneta ili u poslovnicama prijevoznika (Gašparović, 2011).

II. Niskotarifni zračni prijevoznici

Niskotarifni zračni prijevoznici nude snižene karte prijevoza zbog manjih troškova poslovanja. Smanjuju se svi nepotrebni troškovi pa se putnicima ne nudi potpuna usluga za vrijeme putovanja, ne nude im se hrana i piće, a često je korištenje sekundarnih zračnih luka koje su povoljnije. Zračna flota je unificirana, ima veći kapacitet, ali pruža manje komfora za vrijeme putovanja. Kao i kod konvencionalnih zračnih prijevoznika, i kod niskotarifnih zračnih prijevoznika postoji unaprijed određen red letenja, no ne postoje interkontinentalni letovi (Gašparović, 2011).

III. Čarter zračni prijevoznici

Čarter zračni prijevoznici razlikuju se od konvencionalnih i niskotarifnih jer nemaju unaprijed određen red letenja. Čarter letovi su posebni letovi koji su najčešće dio turističkog aranžmana koji uključuje i druge usluge (smještaj, hrana...), a čarter zračni prijevoznici iznajmljuju svoje zrakoplove za tako organizirana putovanja. Čarter prijevoz je jeftin oblik zračnog prijevoza, visoka je zakupljenost kapaciteta za vrijeme leta, usluga je jednostavna (Gašparović, 2011).

IV. Generalno zrakoplovstvo

U generalno zrakoplovstvo ubraja se promet malim zrakoplovima u obliku nekomercijalnog zračnog prometa. To su privatni zrakoplovi, poslovni zrakoplovi, zrakoplovi za obuku, zrakoplovi koji se koriste za razgledavanje, zrakoplovi za hitne slučajeve... Ne postoji red letenja i kako postoje različite vrste zrakoplova u generalnom zrakoplovstvu ne može se utvrditi utjecaj generalnog zrakoplovstva na razvoj turizma.

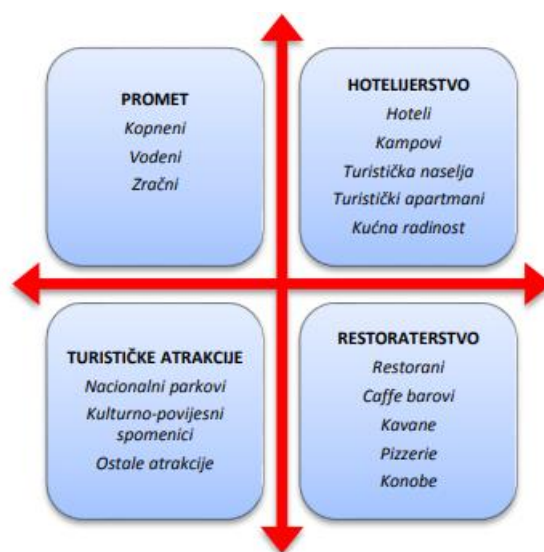
Zračni promet važan je u suvremenom turizmu (Gašparović, 2011). Bez razvijene prometne infrastrukture nema ni razvijenog turizma. O vezi turističke infrastrukture i razvoja prometa te turističke destinacije govori četvrto poglavlje „Povezanost prometa i turizma“.

4. POVEZANOST PROMETA I TURIZMA

4.1. Heterogenost turističke djelatnosti

Turizam je heterogena djelatnost u koju su u većoj ili manjoj mjeri uključene različite djelatnosti. Sudionici u stvaranju turističkog proizvoda destinacije podijeljeni su u četiri skupine (Galičić, Laškarin, 2016).

Slika 5. Sudionici u stvaranju turističkog proizvoda destinacije

Izvor: Galičić, V., Laškarin, M. (2016). Principi i praksa turizma i hotelijerstva, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Opatija, 43. str.

Pored hotelijerstva, restauraterstva i turistički atrakcija, promet je jedan od četiri najvažnija sudionika u stvaranju turističkog proizvoda destinacije, što govori o njegovoj važnosti za razvoj destinacije.

Pored ovih sudionika u stvaranju turističkog proizvoda destinacije, u stvaranju turističkog proizvoda sudjeluju trgovina, državne institucije, regionalne i lokalne turističke zajednice, informativni centri, obrazovne ustanove, zdravstvo, turističke agencije i još poneki sudionici. Važnost turizma vidljiva je i u doprinosu razvoja brojnih gospodarskih grana (Galičić, Laškarin, 2016). Turistička je djelatnost heterogena jer u njoj sudjeluju svi dijelovi gospodarstva i društva, a utjecaj turizma na zajednicu snažan je i određuje smjer budućeg razvoja.

4.2. Značaj razvoja prometa za razvoj turizma

Promet je sastavnica turizma jer turizam podrazumijeva privremenu promjenu mjesta boravka, a kako bi osoba privremeno promijenila mjesto boravka, mora se kretati, za što će u pravilu koristiti neko od prometnih sredstava (Maršanić, 2008). Maršanić (2008) promatra osnovne značajke prometnog sustava u turizmu kroz četiri čimbenika: utjecaje prometa na turizam u gradovima kao destinacijama, utjecaj turizma u gradovima kao destinacijama na promet, vezu između gradskih destinacija i prometa te promet kao najvažniji element za razvoj turizma u gradskim destinacijama.

Tradicionalni turizam povezan je s unaprjeđenjem putovanja jer je s razvojem prijevoza došlo do sve bržih i kraćih putovanja, a nekada vrlo udaljene destinacije približile su se turistima (Gržinić, 2018). Prema Šolman (2010), promet ima sljedeće uloge u funkciji turizma:

- a) Čini destinaciju dostupnom jer posjeduje prometnu infrastrukturu koja je za to potrebna.
- b) Turistima omogućuje kvalitetno putovanje. Za turista putovanje mora biti ugodan, brz, siguran i ekonomičan doživljaj.
- c) Pretvara putovanje u turistički doživljaj pa turisti pri putovanju doživljavaju i sam tijek puta. Putovanje im u sjećanju kao važan, još nedoživljen dio turističke ponude, nešto što je za njih nezaboravno.
- d) Promet mora osigurati kretanje turista u turističkoj destinaciji jer turisti žele biti mobilni i na odmoru. Današnji turisti ne žele pasivan odmor, današnji turisti istražuju i žele upoznati nešto novo.
- e) Prometna sredstva trebaju osigurati opskrbljenost turističke destinacije. Turistima na odmoru moraju se osigurati svi potrebni resursi na koje će potrošiti novac i u kojima će uživati.
- f) U turističkim atrakcijama organiziraju se dodatni, posebni oblici prometa koji su atrakcija za turiste. Na Plitvičkim jezerima postoje turistički vlakić i brodić, kao i u drugim gradovima, a oni su sami po sebi atrakcija.

Plitvička jezera dobro su iskoristila poseban oblik prometa, turistički vlakić iz 1977. godine za prijevoz posjetitelja (Putnički vlakovi i brodovi). Vlak koji privlači turiste i postaje promet kao atrakcija prikazan je na slici.

Slika 6. Promet kao turistička atrakcija - Plitvički vlakić

Izvor: Putnički vlakovi i brodovi. Dostupno na: <https://np-plitvicka-jezera.hr/plitvicki-vlakovi-i-brodovi/> (13.07.2022.)

Promet je važan zato što pomaže u prevladavanju prostorne udaljenosti, a bolje razvijeni i veći prometni kapaciteti te organiziranije prometne veze omogućit će veće mogućnosti za razvijanje turizma. Kada se promotri povijesni razvoj turizma, spoznaje se da je razvoj željezničkog prometa omogućio razvoj masovnih putovanja, a i na razvoj putovanja kojima su motivi bili samo turističke prirode. Razvoj cestovnog prometa utjecao je na veću dostupnost različitih destinacija i veću individualnost u oblikovanju putovanja, a razvoj zračnog prometa utjecao je na brzinu putovanja i dostupnost destinacija (Maršanić, 2008).

4.3. Interakcija turizma i prometa

Obilježje je turizma izrazita potreba za prometom (Baričević, 2003). Turizam i promet u stalnoj su međusobnoj interakciji, a i kroz povijest su se turizam i promet razvijali kao međusobno povezane djelatnosti. Turizam ima značajne utjecaje na promet. Zbog turizma kreće se s intenzivnijom izgradnjom moderne prometne infrastrukture, modernizira se i povećava kapacitet prijevoznih sredstava, uvode se novi oblici organizacije prometa te se bilježi povećan promet putnika i tereta. Osim što turizam utječe na promet, promet također utječe i na turizam. Promet u turizmu služi da se savladava udaljenost između polazišnog i odredišnog mjesta, da se omogući turističko putovanje (Mrnjavac, 2006).

Značajniji razvoj turizma krenuo je s razvojem kvalitetnijeg i povoljnijeg prometa, a „danas se odnos uzajamne povezanosti između prometa i turizma najbolje ogleda u činjenici da vremenski i sadržajno usklađeno investiranje u prometni i turistički kapacitet daje veće financijske učinke od učinaka koji bi se ostvarili zasebnim ulaganjem jednakog kapitala u jednu i u drugu djelatnost ali vremenski i lokacijski neusklađeno“ (Mrnjavac, 2006, 36. str.). Navedeno znači da se više isplati istovremeno ulagati u razvoj prometnih i turističkih kapaciteta na istome mjestu, nego da se ulaže prvo u jedan, a zatim u drugi kapacitet. I ta činjenica potvrđuje interakciju turizma i prometa. Promet i turizam u jednom su obliku simbioze.

Promet ima pozitivan utjecaj na razvoj turizma, ali i neke negativne utjecaje. Zagađenje okoliša veliki je problem koji se javlja s razvojem prometa. Cestovni promet, koji ima najveću ulogu u Hrvatskom turizmu, stvara onečišćenje okoliša kroz ispušne plinove i stvaranje buke (Šolman, 2010).

U gradovima se često javlja problem koji dodatna koncentracija turista napravi ako prometna infrastruktura, ni ljudi, ni prometna sredstva, nije predviđena za tako velik broj putnika. Prevelik broj turista ili broj turista koji ne odgovara mogućnostima prometnog sustava stvori zagušenje prometa koje smanjuje atraktivnost destinacije. Buka, zagađenost zraka, konstantne gužve i ostale negativne strane zagušenog prometa imaju negativan učinak na razvoj turizma jer se turistima čini da je destinacija nalik onoj iz koje su došli (Maršanić, 2008).

Destinacije koje imaju problema sa zagušenošću prometa mogu riješiti taj problem upravljanjem prometom. Prometni problemi u gradovima će se, ako dođe do razvoja turizma, samo povećavati i gomilati pa prometni i turistički stručnjaci zajedničkim naporima trebaju raditi na rješavanju takvih problema (Maršanić, 2008).

4.4. Odnos turista prema mogućnostima prijevoza za vrijeme turističkog putovanja

Suvremeni turisti odabiru različite oblike putovanja zbog različite motivacije. Putovanje se doživljava kao jedan oblik avanture, na primjer putovanje vlakom Švicarskim Alpama. Dio posjetitelja odlučuje se na dulja putovanja namjerno, ali takva putovanja ne smiju negativno utjecati na njegov komfor pa moraju biti udobna, kvalitetna i u dobro opremljenim prijevoznim sredstvima. Putovanje određenim prijevoznim sredstvima postaje doživljaj i klasificira se kao primarna ili sekundarna atrakcija, a prijevoz za vrijeme turističkog putovanja sve je češće mjesto na kojemu se korisniku pruža najveća udobnost i ono prema čemu osoba vrednuje svoje

putovanje. Dio posjetitelja tolerirat će kraća putovanja koja su manje udobna, ali su financijski isplativija jer je za njih potrebno manje platiti i jer destinaciju čine lako dostupnom (Gržinić, 2018).

Iako je prometni sustav u turizmu organiziran da omogući turistima da dođu do turističke destinacije te da su mobilni u destinaciji, prijevoz je neodvojivi dio turističkog putovanja zato što utječe na cjelokupan turistički doživljaj i na atraktivnost destinacije (Maršanić, 2008).

Kvaliteta prometa u destinaciji utječe na doživljaj koji će turist ponijeti sa sobom pri povratku svojoj kući. U poželjnim turističkim destinacijama u budućnosti će trebati zadovoljiti kriterije (Maršanić, 2008):

- a) turističke destinacije bit će sigurne za turiste,
- b) prometno će biti dobro dostupne,
- c) imat će visoke zdravstvene standarde,
- d) infrastruktura poželjnih destinacija bit će razvijena, a
- e) okoliš će biti očuvan i čist.

U svim segmentima razvoja turističke destinacije vidljiv je naglasak na osuvremenjavanju prometa, a u turističkim destinacijama postoji potreba za specifičnom organizacijom prometa koja će turističke sadržaje i objekte učiniti pristupačnima za sve skupine posjetitelja (Maršanić, 2008).

4.5. Promet kao preduvjet razvoja turizma u turističkoj destinaciji

Jedan od najvažnijih preduvjeta za razvoj turizma u nekoj destinaciji je razvijenost prometnog sustava.

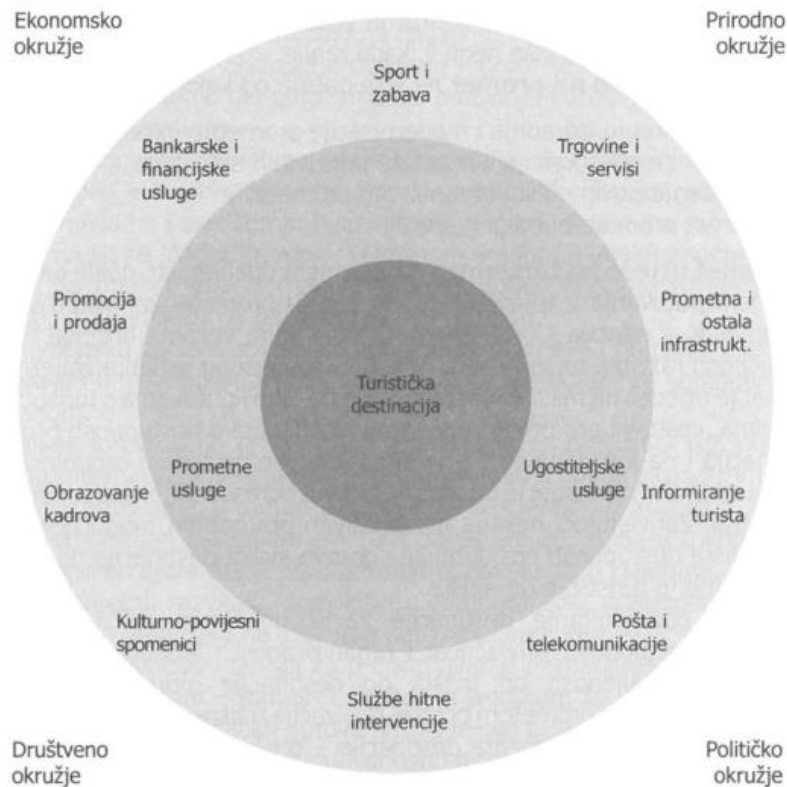
Promet sagledan u funkciji turizma dijeli se na dva oblika prometa (Maršanić, 2008):

- I. prometnu dostupnost do neke turističke destinacije,
- II. uređenost prometa u nekoj turističkoj destinaciji.

Hoće li neka destinacija biti privlačna turistima može se odrediti promatrajući tri čimbenika: dostupnost destinacije, privlačnost destinacije te organiziranost destinacije. Fizičko savladavanje udaljenosti, koje je preduvjet odvijanja turizma, moguće je jedino ako postoji promet pa destinacija svoju dostupnost duguje prometu, a promet se proteže i kroz privlačnost

destinacije i organiziranost destinacije. Destinacija koja ima kvalitetniji promet bit će organiziranija i privlačnija za posjetitelje (Mrnjavac, 2006). Promet ima važnu ulogu u proizvodnji usluge za turiste, a aktivnosti koje proizvode turističku uslugu prikazane su na slici.

Slika 7. Aktivnosti koje sudjeluju u proizvodnji turističke usluge

1. Izvor: Mrnjavac, E. (2006), Promet u turizmu, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija, 34. str.

Turistička usluga proizvodi se u ekonomskom, prirodnom, društvenom i političkom makrookruženju koje uvjetuje glavni tijek njezinog razvoja. No na razvoj turističke usluge primarno utječe turistička destinacija i njezin privatni faktor. Za proizvodnju turističke usluge u destinaciji važna su dva preduvjeta. Prvi su prometne usluge koje turistima omogućuju dolazak do destinacije, a drugi su ugostiteljske usluge koje turistima omogućuju zadovoljenje primarnih životnih potreba, hrane i pića. Nakon što su zadovoljeni preduvjeti razvijenog prometa i ugostiteljstva, u proizvodnji turističke usluge mogu sudjelovati mjesta za sport i zabavu, službe hitne intervencije, obrazovani kadrovi i ostale aktivnosti.

4.6. Prednosti i nedostaci različitih vrsta prometa u turizmu

Različite grane prometa značajne su za odvijanje turističkih kretanja, no za svaku granu prometa u turizmu Baričević (2003) detektira prednosti i nedostatke. U tablici se nalaze prednosti vrsta prometa u turizmu.

Tablica 3. Prednosti različitih grana prometa u turizmu

Prednosti različitih grana prometa u turizmu	
Grana prometa	Prednosti
Cestovni promet	Ima širok radijus djelovanja pa je moguć direktan prijevoz od polazišta do odredišta, brži je, prijevoz „od vrata do vrata“, mogućnost različitih vrsta prijevoza u različitim vrstama prijevoznih sredstava, potrebne male investicije, kraće putovanje u odnosu na željeznicu, velika pokretljivost, lako se promijeni relacija putovanja.
Pomorski promet	Prijevozni put omogućuje neograničenu propusnu moć, troškovi su manji nego kod drugih prijevoznih grana, što je relacija duža, troškovi su manji, troši se manje vučne snage za svaku jedinicu prijevoza, ima najpovoljniji odnos vlastite težine i nosivosti.
Zračni promet	Putovanja zrakoplovima vrlo su brza, a putovanja pružaju dobar komfor te zrakoplov leti najkraćim relacijama koje postoje.
Željeznički promet	Željeznički promet neovisan je o vremenskim uvjetima, kroz godinu pruža visok stupanj redovitosti i točnosti, velik broj putnika može se prevesti na udaljenim relacijama, radi se o ekološki prihvatljivom obliku prometa, relativno je brz, ako se koriste dugi vlakovi može se povećati produktivnost rada i mogu se postići niži troškovi po putniku, mogućnost automatizacije pridonosi sigurnosti, a uz kombinirani prijevoz s nekim drugim prijevoznim sredstvom moguć je prijevoz „od vrata do vrata“.

Izvor: Prilagođeno prema Baričević, H. (2003). *Promet u turizmu*, Visoka škola za turizam Šibenik, Šibenik, 21., 22., 23. str.

Svaka od četiri prometne grane ima određene prednosti u odnosu na ostale. Na primjer, željeznički promet ne ovisi o vremenskim uvjetima pa može prometovati i u slučaju jake kiše, dok zračni promet u takvim vremenskim uvjetima nije moguć. Cestovnim prometom moguć je prijevoz „od vrata do vrata“ što nije moguće zračnim prometom. Navedene grane prometa u turizmu mogu se promotriti i s aspekta njihovih nedostataka, kao u tablici.

Tablica 4. Nedostatci različitih grana prometa u turizmu

Nedostatci različitih grana prometa u turizmu	
Grana prometa	Nedostatci
Cestovni promet	Troši se dosta goriva po putniku, u usporedbi s nekim drugim granama prijevoza (npr. željezničkim), ima nepovoljni odnos mase prijevoznog sredstva i njegove nosivosti, niska produktivnost rada, niska iskorištenost energije, kod duljih relacija problem je visoka cijena usluge.
Pomorski promet	Ima malo putničko-prometnih terminala, a troškovi izgradnje i opremanja pomorsko-putničkih terminala vrlo su visoki.
Zračni promet	Troši se puno goriva pa je cijena prijevoza visoka, a odnos težine zrakoplova i njegove nosivosti je slab, zrakoplov može nositi između 25 % i 35 % svoje težine.
Željeznički promet	U linijskom prometu je problem niska frekvencija prometa, a turističkim područjima vlakovi prometuju samo za vrijeme sezone.

Izvor: Prilagođeno prema Baričević, H. (2003). Promet u turizmu, Visoka škola za turizam Šibenik, Šibenik, 21., 22., 23. str.

Turistička kretanja odvijaju se svim oblicima prijevoza pa sve navedene grane, prema navedenom, u turističkom smislu imaju prednosti i nedostatke. U sljedećem poglavlju istražit će se koliko skupini ispitanika iz slučajnog uzorka važna svaka od navedenih grana prometa prilikom planiranja posjeta turističkoj destinaciji.

5. ISTRAŽIVANJE

Nakon što je istražena literatura o važnosti organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije, osmišljeno je istraživanje kojim su se provjeravali stavovi putnika o toj temi. Zadatak istraživanja bio je saznati koliko je stanovnicima Republike Hrvatske važan svaki oblik organiziranog prijevoza putnika pri odabiru turističke destinacije na području Republike Hrvatske.

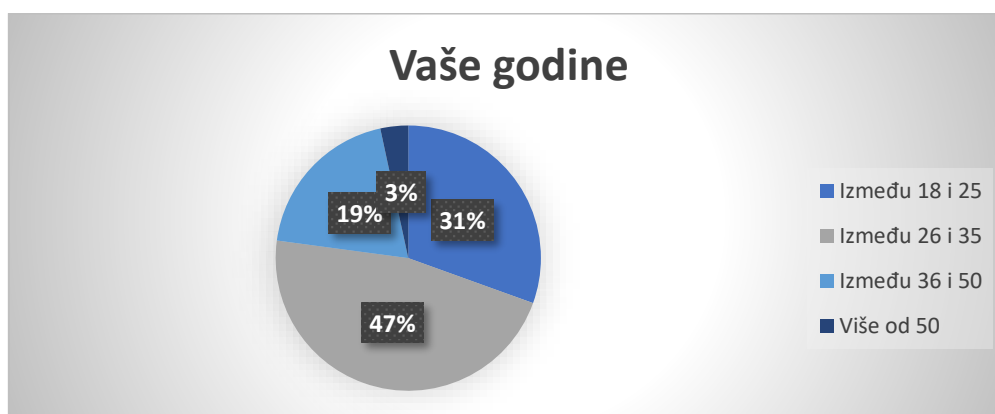
5.1. Instrument istraživanja

Instrument koji se koristio u istraživanju je anketa postavljena u Facebook grupe s temom putovanja namijenjena za slučajni uzorak ispitanika. Anketa je bila ponuđena za sudjelovanje u istraživanju od 31. kolovoza do 7. rujna 2022. godine. Za ispunjavanje je bilo predviđeno deset pitanja. Sedam pitanja bilo je na zaokruživanje, višestrukog odabira, a tri pitanja bila su za procjenu pomoću Likertove ljestvice za mjerenje stavova s ocjenama od jedan do pet.

5.2. Ispitanici

U razdoblju namijenjenom za ispunjavanje ankete, anketi je pristupilo 118 ispitanika. Prva četiri pitanja služila su za ispitivanje općenitih podataka o ispitanicima – godina ispitanika, spola ispitanika, zanimanja ispitanika i mjesta u kojemu žive. Prvo pitanje bilo je „Vaše godine“, a odgovori na prvo pitanje nalaze se u Grafikonu 1.

Grafikon 1. Vaše godine

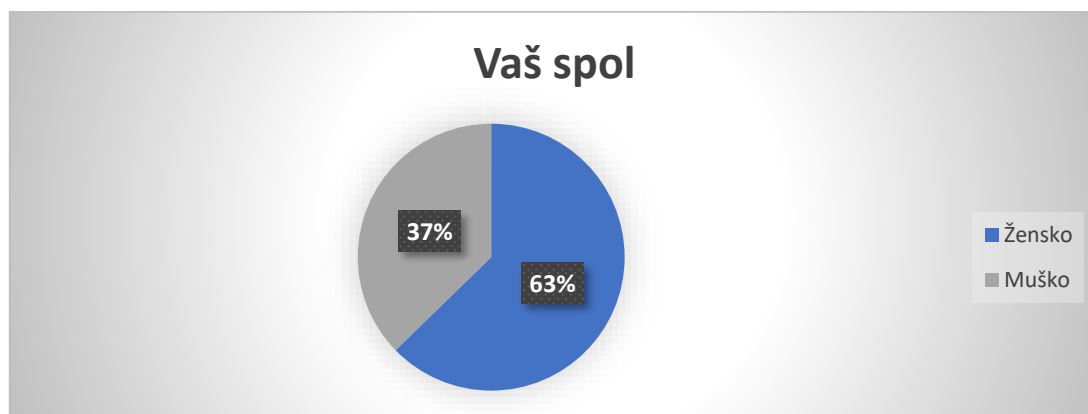

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Ispitanici su za potrebu istraživanja prema dobi bili podijeljeni u četiri skupine. Iz skupine koja ima između 18 i 25 godina, istraživanju je pristupilo 31 % ispitanika, a u broju ispitanika to je 36 ispitanika. Iz skupine koja ima između 26 i 35 godina, u istraživanju je sudjelovalo 47 % ili 55 ispitanika. Iz skupine koja ima između 36 i 50 godina, u istraživanju je sudjelovalo 19 % ili 23 ispitanika, a iz skupine koja ima više od 50 godina, u istraživanju je sudjelovalo 3 % ili četiri ispitanika.

Drugo pitanje bilo je „Vaše spol“, a odgovori na drugo pitanje nalaze se u Grafikonu 2.

Grafikon 2. Vaš spol

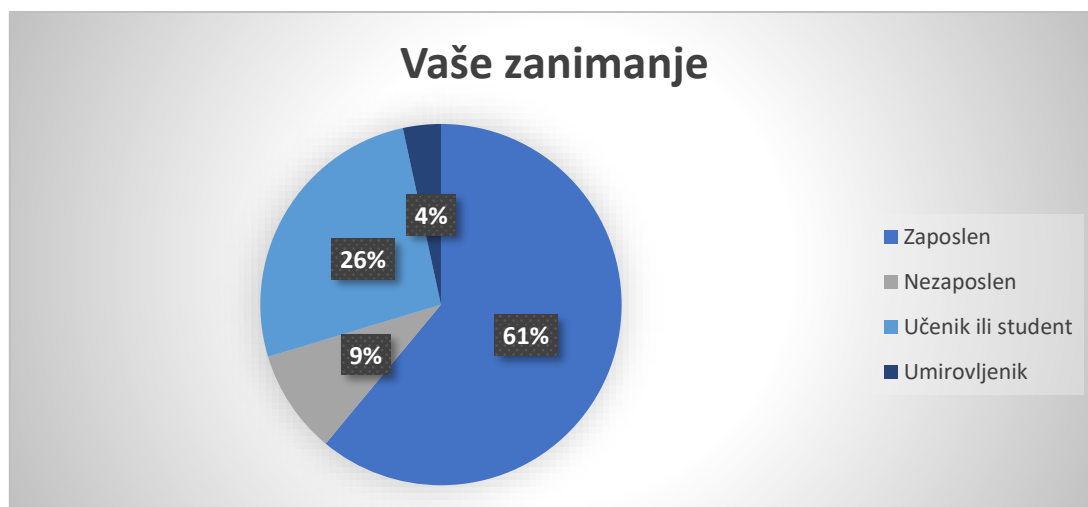

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Iz skupine žena, istraživanju je pristupilo 63 % ili 74 ispitanica, a iz skupine muškaraca, u istraživanju je sudjelovalo 37 % ili 44 ispitanika.

Treće pitanje bilo je „Vaše zanimanje“, a odgovori na treće pitanje nalaze se u Grafikonu 3.

Grafikon 3. Vaše zanimanje

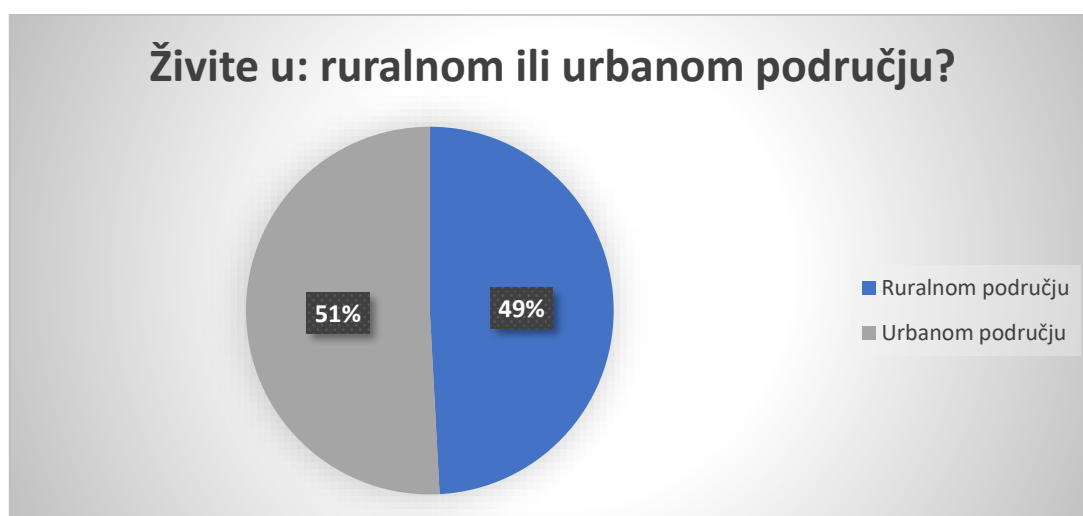

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Ispitanici su prema zanimanju bili podijeljeni u četiri skupine. Iz skupine zaposlenih, u istraživanju je sudjelovalo 61 % ili 72 ispitanika. Iz skupine nezaposlenih, u istraživanju je sudjelovalo 9 % ili 11 ispitanika. Iz skupine učenika ili studenata, u istraživanju je sudjelovalo 26 % ili 31 ispitanik. Iz skupine umirovljenika, u istraživanju je sudjelovalo 4 % ili tri ispitanika.

Četvrto pitanje bilo je „Živite u: ruralnom ili urbanom području“, a odgovori na četvrto pitanje nalaze se u Grafikonu 4.

Grafikon 4. Živite u: ruralnom ili urbanom području?

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

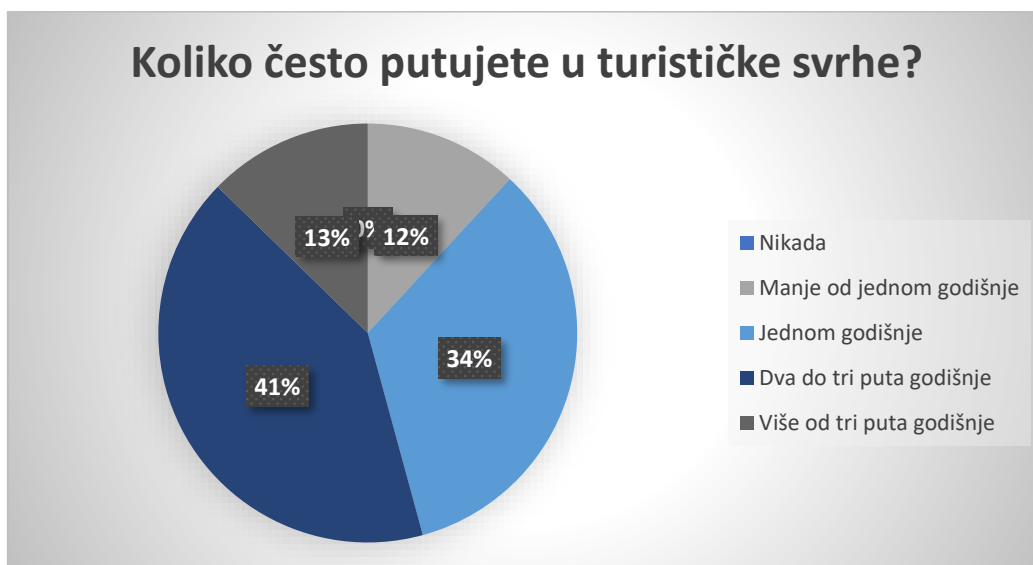
Ispitanici su podijeljeni u skupinu ispitanika koji dolaze s ruralnog područja i skupinu koja dolazi iz urbanog područja. Iz ruralnog područja došlo je 49 % ili 58 ispitanika, iz urbanog područja došlo je 51 % ili 60 ispitanika.

Ukupno je u istraživanju sudjelovalo 118 ispitanika. Zbrajajući parametre, vidi se da je u dobi do 35 godina sudjelovalo je 78 % ispitanika. Sudjelovalo je više žena, pristupilo je 63 % ispitanica. Ispitanici u jednakoj mjeri dolaze iz ruralnih i urbanih područja. Najviše sudionika istraživanja su zaposlene osobe, pristupilo je 61 % zaposlenih osoba.

5.3. Rezultati istraživanja

Peto pitanje bilo je „Koliko često putujete u turističke svrhe?“, a odgovori na peto pitanje nalaze se u Grafikonu 5.

Grafikon 5. Koliko često putujete u turističke svrhe?

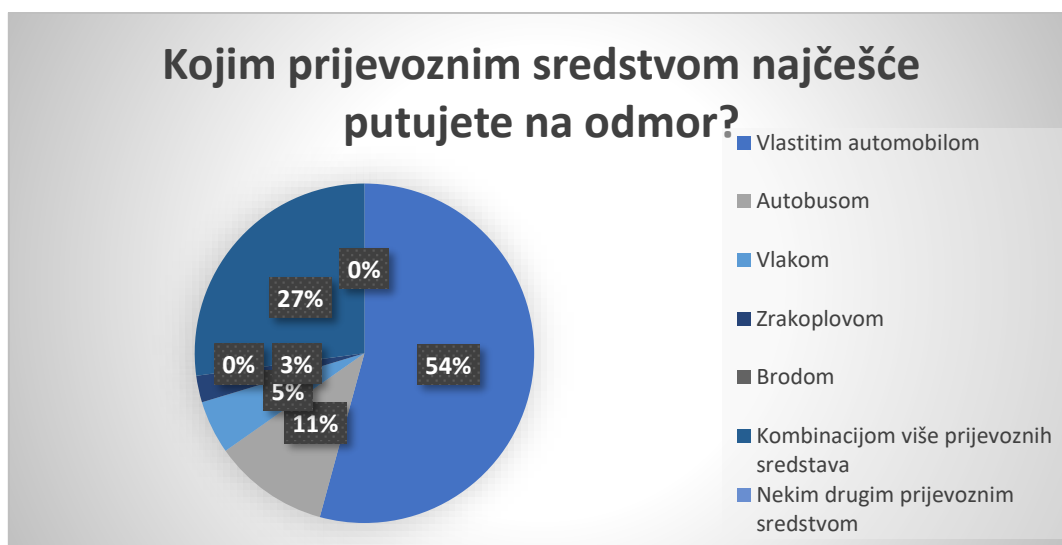

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Ispitanici su prema učestalosti putovanja podijeljeni u pet skupina. Nijedan ispitanik nije odabrao odgovor da nikada ne putuje u turističke svrhe jer su svi ispitanici osobe koje ponekad odlučuju putovati u turističke svrhe. Manje od jednom godišnje u turističke svrhe putuje 12 % ili 14 ispitanika. Jednom godišnje u turističke svrhe putuje 34 % ili 40 ispitanika, a dva do tri puta godišnje iz istog se razloga na putovanje odluči 41 % ili 49 ispitanika. U turističke svrhe više od tri puta godišnje putuje 13 % ispitanika.

Šesto pitanje bilo je „Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete na odmor“, a odgovori na šesto pitanje nalaze se u Grafikonu 6.

Grafikon 6. Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete na odmor?

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Na odmor se najčešće putuje vlastitim automobilom, tako putuje 54 % ili 64 ispitanika i kombinacijom više prijevoznih sredstava, kako putuje 27 % ili 32 ispitanika. Autobus kao najčešće prijevozno sredstvo kojim putuju na odmor izabralo je 11 % ili 13 ispitanika, vlakom na odmor putuje 5 % ili šest ispitanika, a zrakoplovom 3 % ili tri ispitanika.

Sedmo pitanje bilo je „Kod odabira destinacije koju ćete posjetiti, koliko Vam je važno da postoji organizirani javni prijevoz putnika navedenim prijevoznim sredstvima?“ Ispitanici su na pitanje odgovarali odabirom ocjene u rasponu od jedan do pet, pritom su ocjene označavale stavove: 1 – uopće mi nije važno, 2 – pridajem malu važnost, 3 – nije mi ni pretjerano važno, ni pretjerano nevažno, 4 – pridajem vrlo veliku važnost, 5 – presudno mi je kod odabira destinacije. Odgovori na sedmo pitanje nalaze se u Grafikonu 7.

Grafikon 7. Kod odabira destinacije koju ćete posjetiti, koliko Vam je važno da postoji organizirani javni prijevoz putnika navedenim prijevoznim sredstvima?

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Najviše najboljih ocjena ispitanici su dodijelili važnosti organiziranog prijevoza autobusom, tu opciju 23 ispitanika smatra presudnom kod odabira destinacije, a 21 ispitanik presudnim smatra organizirani prijevoz zrakoplovom. Najviše najnižih ocjena ispitanici su dodijelili važnosti organiziranog prijevoza autobusom što znači da najmanje ispitanika smatra kako organizirani

prijevoz autobusom nije uopće važan kod odabira destinacije. Opcija putovanja vlakom dobila je 42 ocjene dovoljan, a ocjena dovoljan znači da organizirani željeznički prijevoz za 42 ispitanika nije važan, odnosno da mu pridaju malu važnost.

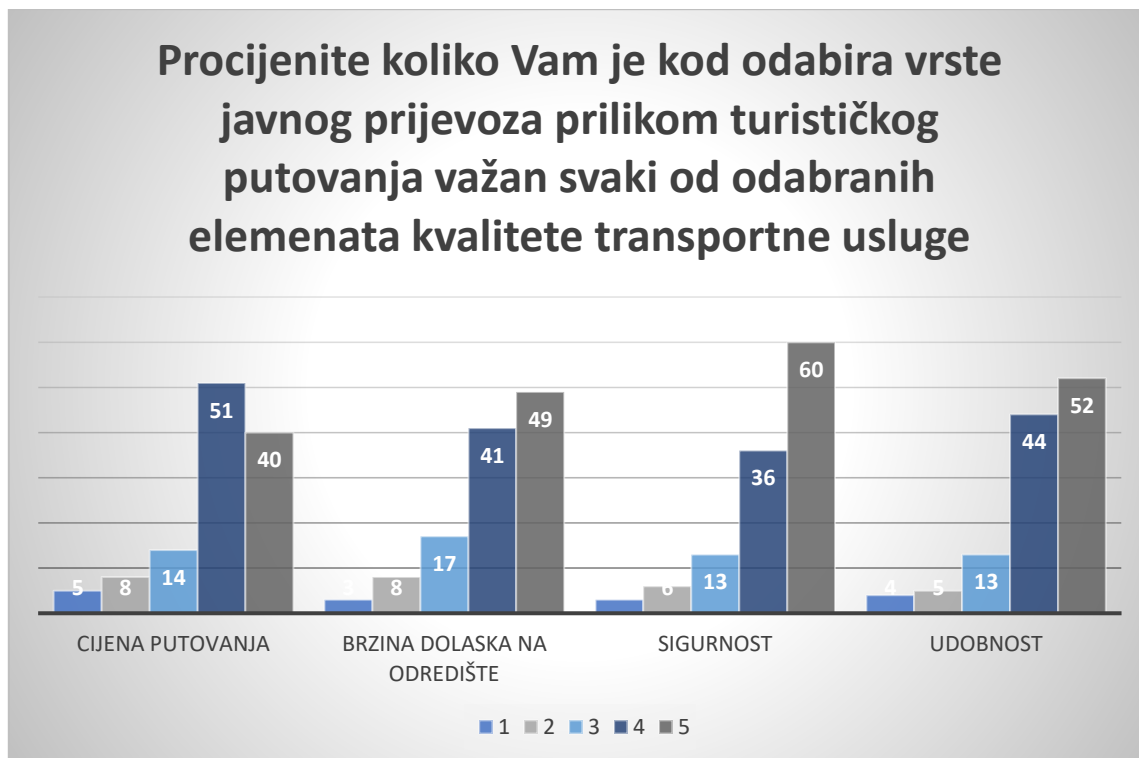
Percipiranu važnost organiziranog javnog prijevoza putnika navedenim prijevoznim sredstvima moguće je prikazati metodom aritmetičke sredine gdje se izračuna prosječna ocjena kojom su ispitanici ocijenili svako od četiri prijevozna sredstva. Prosječne ocjene za prijevozna sredstva su:

- a) Prijevoz autobusom: 3,22
- b) Prijevoz vlakom: 2,62
- c) Prijevoz zrakoplovom: 2,94
- d) Prijevoz brodom: 2,94

Kada se rezultat istraživanja o percipiranoj važnosti organiziranog javnog prijevoza putnika izrazi u prosječnim ocjenama, ispitanicima je najvažnije postojanje organiziranog javnog prijevoza autobusom, za što je dobivena prosječna ocjena 3,22. Ispitanicima autobusni prijevoz nije ni pretjerano važan, ali nije im ni nevažan. Važnost organiziranog javnog prijevoza zrakoplovom i brodom ocijenjena je jednakom prosječnom ocjenom, 2,94. Najmanjom prosječnom ocjenom 2,62 ocijenjena je važnost organiziranog prijevoza vlakom.

Osmo pitanje bilo je „Procijenite koliko Vam je kod odabira vrste javnog prijevoza prilikom turističkog putovanja važan svaki od odabranih elemenata kvalitete transportne usluge“. Ispitanici su na pitanje odgovarali odabirom ocjene u rasponu od jedan do pet, pritom su ocjene označavale stavove: 1 – uopće mi nije važno, 2 – pridajem malu važnost, 3 – nije mi ni pretjerano važno, ni pretjerano nevažno, 4 – pridajem vrlo veliku važnost i 5 – presudno mi je kod odabira vrste javnog prijevoza. Odgovori na osmo pitanje nalaze se u Grafikonu 8.

Grafikon 8. Procijenite koliko Vam je kod odabira vrste javnog prijevoza prilikom turističkog putovanja važan svaki od odabranih elemenata kvalitete transportne usluge

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Najviše najboljih ocjena ispitanici su dodijelili sigurnosti kao elementu kvalitete transportne usluge, 60 izvrsnih ocjena, a najviše najnižih ocjena dodijelili su brzini dolaska na odredište, 3 negativne ocjene i sigurnosti, 3 negativne ocjene. Općenito su svi elementi dobili iznimno mnogo ocjena 5 i 4 što znači da se cijena putovanja, brzina dolaska na odredište, sigurnost i udobnost percipiraju kao elementi kojima putnici pridaju vrlo veliku važnost ili koji su im presudni kod odabira vrste javnog prijevoza.

Percipiranu važnost određenih elemenata kvalitete transportne usluge moguće je prikazati metodom aritmetičke sredine gdje se izračuna prosječna ocjena kojom su ispitanici ocijenili svaki od četiri elemenata. Prosječne ocjene za važnost elemenata kvalitete su:

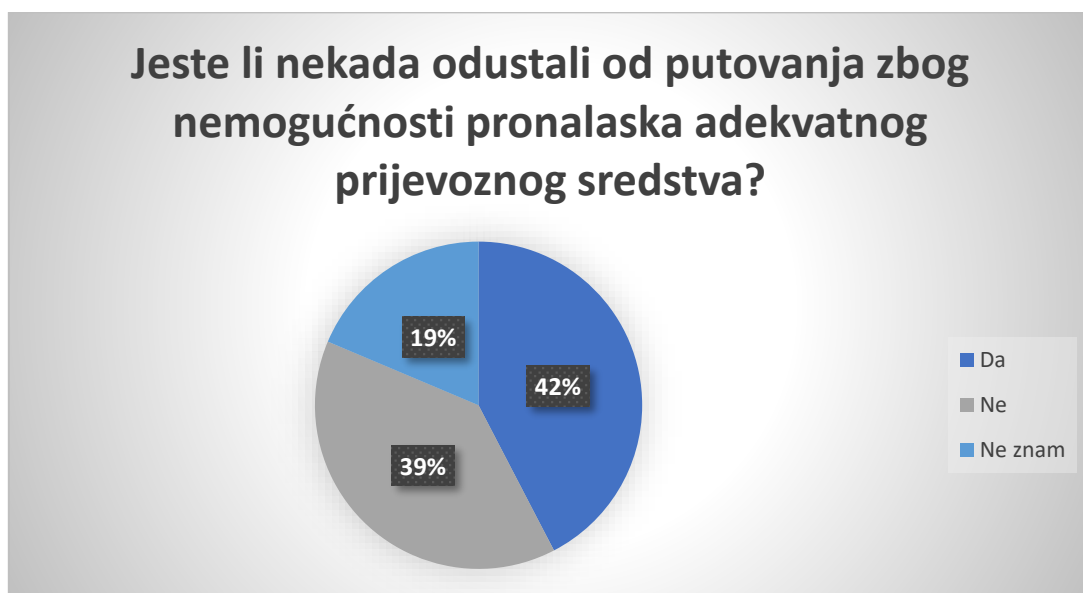
- e) Cijena putovanja: 3,96
- f) Brzina dolaska na odredište: 3,81
- g) Sigurnost: 4,22
- h) Udobnost: 4,14

Kada se percipirana važnost određenih elemenata kvalitete transportne usluge kod odabira javnog prijevoza za vrijeme turističkog putovanja prikaže prosječnom ocjenom, vidi se da je

sigurnost percipirana kao najvažniji element te je dodijeljena prosječna ocjena 4,22. Udobnost slijedi kao sljedeći važan kriterij kod odabira javnog prijevoza te je dodijeljena prosječna ocjena 4,14, a nakon toga je cijena putovanja koja je ocijenjena prosječnom ocjenom 3,96. Najmanju prosječnu ocjenu dobio je kriterij brzine dolaska na odredište koji je ocijenjen ocjenom 3,81.

Deveto pitanje bilo je „Jeste li nekada odustali od putovanja zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog prijevoznog sredstva?“. Odgovori na deveto pitanje nalaze se u Grafikonu 9.

Grafikon 9. Jeste li nekada odustali od putovanja zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog prijevoznog sredstva?

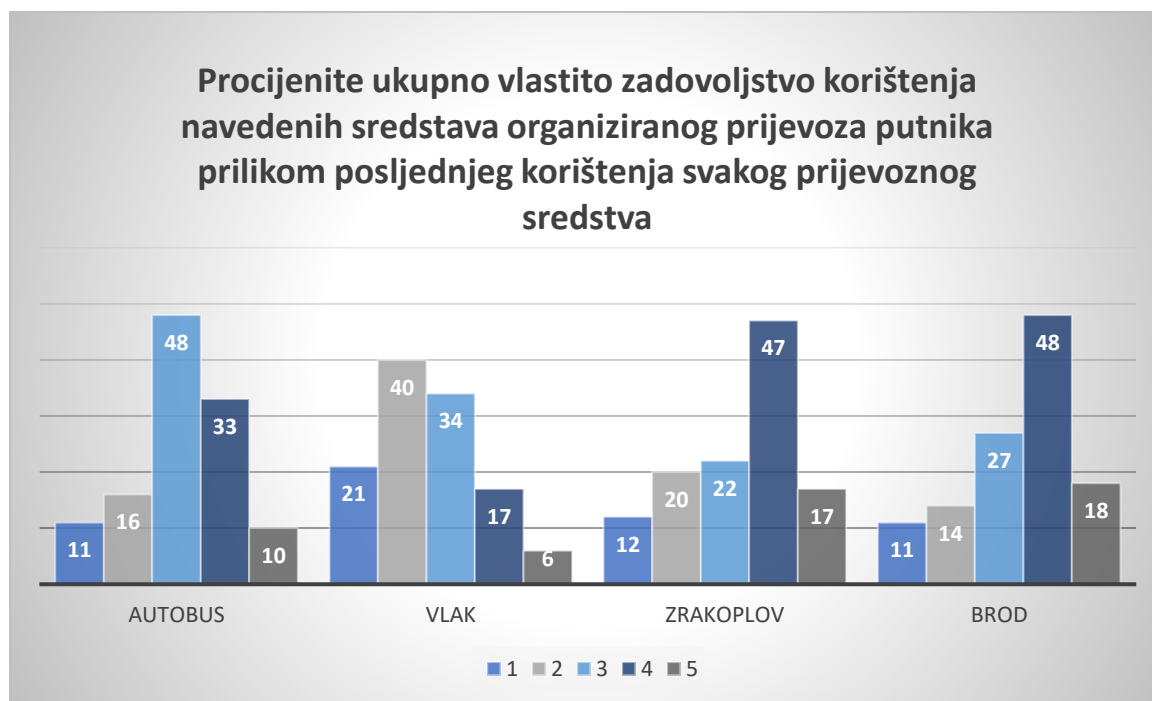
Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Od tri ponuđene mogućnosti odgovora (da, ne, ne znam), najviše ispitanika nekada je odustalo od putovanja jer nisu mogli pronaći adekvatno prijevozno sredstvo, 42 % ili 50 ispitanika, a 39 % ili 46 ispitanika nije odustalo od putovanja ako nisu mogli pronaći adekvatno prijevozno sredstvo. Preostalih 19 % ili 22 ispitanika ne zna odgovor na ovo pitanje, odnosno ne zna jesu li ili ne morali odustati od putovanja zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog prijevoznog sredstva.

Deseto pitanje bilo je „Procijenite ukupno vlastito zadovoljstvo korištenja navedenih sredstava organiziranog prijevoza putnika prilikom posljednjeg korištenja svakog prijevoznog sredstva“. Ispitanici su na pitanje odgovarali odabirom ocjene u rasponu od jedan do pet, pritom su ocjene označavale stavove: 1 – potpuno nezadovoljan, 2 – uglavnom nezadovoljan, 3 – ni pretjerano

zadovoljan, ni pretjerano nezadovoljan, 4 – vrlo zadovoljan i 5 – iznimno zadovoljan. Odgovori na deseto pitanje nalaze se u Grafikonu 10.

Grafikon 10. Procijenite ukupno vlastito zadovoljstvo korištenja navedenih sredstava organiziranog prijevoza putnika prilikom posljednjeg korištenja svakog prijevoznog sredstva

Izvor: Samostalno izradila autorica rada

Ispitanici su, vezano za posljednje iskustvo korištenja organiziranog prijevoza putnika autobusom, vlakom, zrakoplovom i brodom, najviše najboljih ocjena pridodali zadovoljstvu korištenja zrakoplovnog prijevoza, 17 odličnih ocjena, a najmanje zadovoljstvu korištenja željezničkog prijevoza, 6 odličnih ocjena. Najviše najnižih ocjena dobilo je posljednje iskustvo putovanja vlakom, 21 ocjenu potpuno nezadovoljan.

Percipirano ukupno vlastito zadovoljstvo kod posljednjeg korištenja svakog prijevoznog sredstva moguće je prikazati metodom aritmetičke sredine gdje se izračuna prosječna ocjena kojom su ispitanici ocijenili ukupno vlastito zadovoljstvo za svako od četiri prijevozna sredstva. Prosječne ocjene za prijevozna sredstva su:

- a) Prijevoz autobusom: 3,13
- b) Prijevoz vlakom: 2,55
- c) Prijevoz zrakoplovom: 3,31
- d) Prijevoz brodom: 3,41

Kada se percepcija vlastitog zadovoljstva putnika korištenjem prijevoza autobusom, vlakom, zrakoplovom i brodom za vrijeme posljednjeg putovanja tim prijevoznim sredstvima iskaže prosječnom ocjenom, najvišu ocjenu dobio je prijevoz brodom, 3,41. Slijedi prijevoz zrakoplovom kojemu su ispitanici dodijelili prosječnu ocjenu 3,31, a najmanje su prosječno zadovoljni željezničkim prijevozom na putovanju.

5.4. Rasprava

Istraživanje je provedeno na skupini od 118 anonimnih ispitanika, a najviše ih je u dobi od 18 do 35 godina, 78 % ispitanika. Iz skupine ispitanika starijih od 50 godina sudjelovalo je samo 3 % ispitanika. Plasiranje ankete u Facebook grupama prouzročilo je veću zastupljenost mlađih, a izrazito malu zastupljenost starijih ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo više žena nego muškaraca, 63 %. Prema trenutnom radnom statusu, u istraživanju je sudjelovalo najviše zaposlenih ispitanika, sudjelovalo 61 % i učenika ili studenata, 26 %, a ispitanici podjednako dolaze iz ruralnih i urbanih područja.

Putovanja u turističke svrhe svake godine, najmanje jednom, prakticira 88 % ispitanika, dok 12 % ispitanika putuje manje od jednom godišnje. Neki od tih ispitanika putuju i više puta godišnje. Ispitanici na putovanja najčešće odlaze vlastitim automobilom, tako putuje 54 %. Od organiziranog javnog prijevoza, u turističke svrhe najviše se koristi autobus koji najčešće odabire 11 % ispitanika.

Istraživanje je postavljeno tako da daje odgovor na tri hipoteze koje su postavljene u poglavlju „Uvod“, a čije je dokazivanje ili opovrgavanje zadatak u ovome radu. Prva hipoteza postavljena u poglavlju „Uvod“ glasi: „Kod odabira destinacije koju će posjetiti, turistima je važno da do te destinacije postoji organizirani javni prijevoz putnika autobusom, vlakom, brodom i avionom“.

Ispitanici različito vrednuju važnost organiziranog javnog prijevoza putnika na putovanju, u skladu s različitim prijevoznim sredstvima. Prijevoz autobusom, ocijenjen srednjom ocjenom 3,22, ispitanicima nije ni pretjerano važan, ali nije im ni nevažan. Prijevoz brodom i prijevoz zrakoplovom ocijenjeni su srednjom ocjenom 2,94 pa i njih ispitanici smatraju osrednje važnima, a prijevoz vlakom najmanje je važan te je ocijenjen srednjom ocjenom 2,62. Istraživanje je pokazalo da ispitanici percipiraju organizirani javni prijevoz putnika svim navedenim prijevoznim sredstvima važnim, ali očigledno je da im nije presudan prilikom

odabira destinacije budući da nijedna vrsta prijevoza nije ocijenjena visokim srednjim ocjenama. Hipoteza se ne može ni dokazati ni opovrgnuti pa ju je moguće promijeniti u : „Kod odabira destinacije koju će posjetiti, turistima nije ni pretjerano važno, a ni pretjerano nevažno da do te destinacije postoji organizirani javni prijevoz putnika autobusom, vlakom, brodom i avionom“.

Druga hipoteza postavljena u poglavlju „Uvod“ glasi: „Turisti kod odabira prijevoznog sredstva za vrijeme svojega putovanja pridaju važnost cijeni prijevozne karte / putovanja, brzini dolaska na odredište, sigurnosti i udobnosti“.

Turisti sigurnost percipiraju kao najvažniji element kvalitete za vrijeme svojega putovanja i tom je elementu dodijeljena prosječna ocjena 4,22. Udobnost je također kriterij kojemu se pridaje puno važnosti i tom je elementu dodijeljena prosječna ocjena 4,14, a važna je i cijena putovanja koja je ocijenjena prosječnom ocjenom 3,96. Brzina dolaska na odredište najmanje je važna od svih kriterija, ali i taj je kriterij ocijenjen ocjenom 3,81. Ispitanici prosječno pridaju vrlo veliku važnost cijeni putovanja, brzini dolaska na odredište, sigurnosti i udobnosti za vrijeme putovanja, dakle, hipoteza je dokazana.

Treća hipoteza postavljena u poglavlju „Uvod“ glasi: „Velik broj turista koji ne uspiju pronaći adekvatno prijevozno sredstvo do željene destinacije, odustat će od putovanja“.

Veliki broj ispitanika odustaje od putovanja ako ne uspije pronaći adekvatno prijevozno sredstvo, 42 %, no 39 % ispitanika nije odustalo od putovanja ako nisu mogli pronaći adekvatno prijevozno sredstvo. Dakle, turisti su vrlo često, u više od trećine slučajeva, skloni odustati od putovanja u slučaju da ne pronađu adekvatno prijevozno sredstvo, a hipoteza je dokazana.

6. ZAKLJUČAK

Turizam je jedna od čovjekovih djelatnosti koja generira iznimno visoke prihode i važna je za gospodarstvo brojnih zemalja koje su orijentirane na razvoj turizma. Radi se o kulturnom, društvenom i ekonomskom fenomenu koji podrazumijeva kretanje ljudi u nova mjesta, mjesta koja se nalaze izvan njihovog uobičajenog mjesta boravka, a može se putovati zbog različitih razloga (poslovna putovanja, privatna putovanja, putovanja u zdravstvene svrhe...). Turisti su osobe koje se, motivirane različitim motivima, odlučuju na posjet destinacijama koje su već posjetili pa su ih se dojmile, ili odlučuju istražiti novu, neistraženu destinaciju u potrazi za novim iskustvima. Kada putuju, turisti mijenjaju svoje mjesto boravka i odlaze u neko drugo mjesto, pritom se najčešće koristeći nekim prijevoznim sredstvom.

Turistički se prijevoz pretežito odvija cestovnim, zrakoplovnim, željezničkim i morskim prometom, a danas je važna kvaliteta prometne usluge koja se ogleda u sigurnosti prometa, redovitosti prometa, točnosti prometa i dolasku u predviđeno vrijeme, udobnosti u prijevoznom sredstvu, u učestalosti polazaka te brzini i cijeni putovanja.

Turisti za vrijeme svojih putovanja odabiru turističku destinaciju, a da bi neka destinacija uopće privukla turiste, mora zadovoljiti materijalne preduvjete za razvoj turizma. U materijalne preduvjete ubraja se i razvijena turistička infrastruktura. Promet je sastavnica turističke ponude, a pritom se misli na prometnu dostupnost turističke destinacije, njezinu povezanost s drugim mjestima i na uređenost prometa u nekoj turističkoj destinaciji.

Turizam i promet održavaju konstantnu međusobnu interakciju, tako je bilo u povijesti, od samih početaka razvoja prometa i turističkih putovanja, a tako je i danas. Neki od utjecaja turizma na promet su intenzivnija gradnja moderne prometne infrastrukture, modernizacija i povećanje kapaciteta prijevoznih sredstava, uvođenje novih načina organizacije prometa, povećan putnički i teretni prijevoz, a i promet utječe na turizam, što je jasno ako se promet promatra kao mogućnost savladavanja udaljenosti između polazišnog i odredišnog mjesta na turističkom putovanju.

Prilikom pisanja rada napravljeno je istraživanje kroz anonimnu anketu. Iz istraživanja provedenog među 118 ispitanika dobila su se tri važna rezultata:

Prvi je da turistima prilikom odabira destinacije u koju će putovati nije ni pretjerano važno, a ni pretjerano nevažno da do te destinacije postoji organizirani javni prijevoz putnika autobusom, vlakom, brodom i avionom.

Drugo, pokazalo se da turisti kod odabira prijevoznog sredstva za vrijeme svojega putovanja pridaju vrlo veliku važnost cijeni prijevozne karte / putovanja, brzini dolaska na odredište, sigurnosti i udobnosti.

Treće, istraživanje je pokazalo da velik broj turista koji ne uspiju pronaći adekvatno prijevozno sredstvo do željene destinacije pokazuje sklonost odustajanja od putovanja.

Iz provedenog istraživanja, jasno je da je promet sastavni dio svakog turističkog kretanja, posebice danas, kada je prometna infrastruktura vrlo izgrađena i moderna i omogućuje masovna turistička kretanja. Promet i turizam neraskidivo su povezani, a svaka destinacija koja teži razvoju turizma mora organizirati kvalitetan javni putnički prijevoz; kako u dolasku do destinacije, tako i za vrijeme boravka turista u samoj destinaciji. Razvoj turističke destinacije povezan je s razvojem prometne infrastrukture i, što je razvijenija prometna infrastruktura, to će se više razviti turistička destinacija jer će ju htjeti i moći posjetiti sve više turista.

LITERATURA

Knjige

1. Baričević, H. (2001). Tehnologija kopnenog prometa, Pomorski fakultet, Rijeka
2. Baričević, H. (2003). Promet u turizmu, Visoka škola za turizam Šibenik, Šibenik
3. Blašković Zavada, J. (2019). Osnove prometne infrastrukture, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb
4. Galičić, V., Laškarin, M. (2016). Principi i praksa turizma i hotelijerstva, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Opatija
5. Gržinić, J. (2018). Turizam i razvoj, rasprava o globalnim izazovima, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr.Mijo Mirković“, Pula
6. Gržinić, J. (2019). Uvod u turizam, povijest, razvoj, perspektive, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „Dr.Mijo Mirković“, Pula
7. Magaš, D. (1997). Turistička destinacija, Sveučilište u Rijeci, Hotelijerski fakultet Opatija, Opatija
8. Magaš, D., Vodeb, K., Zadel, Z. (2018). Menadžment turističke organizacije i destinacije, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija
9. Mrnjavac, E. (2006). Promet u turizmu, Fakultet za turistički i hotelski menadžment, Opatija
10. Rajsman, M. (2012). Tehnologija cestovnog prometa, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb

Znanstveni radovi

1. Budić, M., Gašparović, S. (2019). Analiza suvremenih pokazatelja u putničkom prometu zračnih luka i pristaništa u Republici Hrvatskoj, Geografski horizont, 65(1), str. 35-45.
2. Dundović, Č., Šantić, L., Kolanović, I. (2009). Ocjena postojećeg stanja i smjernice razvitka sustava unutarnjeg vodnog prometa u Republici Hrvatskoj, Pomorstvo, 23(2), str. 609-633.
3. Gašparović, S. (2011). Zračni promet i turizam Primorske Hrvatske, Geoadria, 16(2), str. 155-187.

4. Kožić, I. (2013). Kolika je sezonalnost turizma u Hrvatskoj?, *Ekonomski vjesnik*, XXVI(2), str. 470-479.
5. Šolman, S. (2010). Uloga cestovnog prometa u turizmu Hrvatske, *Acta turistica nova*, 4(2), str. 231-246.

Internet

1. Dolasci i noćenja turista u 2021., DZS. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10190> (09.08.2022.)
2. Glossary of tourism terms. Dostupno na: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms> (02.08.2022.)
3. Putnički vlakovi i brodovi. Dostupno na: <https://np-plitvicka-jezera.hr/plitvicki-vlakovi-i-brodovi/> (13.07.2022.)
4. Silvija turist, Koprivnica. Dostupno na: <https://www.autobusi.org/forum/index.php?topic=4422.75> (19.08.2022.)
5. Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine. Dostupno na: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2022_dokumenti/003_220721_Strategija_ROT_nacrt.pdf (07.09.2022.)
6. Trajekt Korčula. Dostupno na: <https://www.jadrolinija.hr/ona/brodovi/trajekti/trajekti-lokalnih-linija/korcula> (12.08.2022.)

GRAFIKONI

Grafikon 1. Vaše godine	27
Grafikon 2. Vaš spol	28
Grafikon 3. Vaše zanimanje.....	28
Grafikon 4. Živate u: ruralnom ili urbanom području?	29
Grafikon 5. Koliko često putujete u turističke svrhe?.....	30
Grafikon 6. Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete na odmor?.....	30
Grafikon 7. Kod odabira destinacije koju ćete posjetiti, koliko Vam je važno da postoji organizirani javni prijevoz putnika navedenim prijevoznim sredstvima?	31
Grafikon 8. Procijenite koliko Vam je kod odabira vrste javnog prijevoza prilikom turističkog putovanja važan svaki od odabranih elemenata kvalitete transportne usluge.....	33
Grafikon 9. Jeste li nekada odustali od putovanja zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog prijevoznog sredstva?.....	34
Grafikon 10. Procijenite ukupno vlastito zadovoljstvo korištenja navedenih sredstava organiziranog prijevoza putnika prilikom posljednjeg korištenja svakog prijevoznog sredstva	35

TABLICE

Tablica 1. Dolasci i noćenja turista u Hrvatskoj u 2020. i 2021. godini.....	5
Tablica 2. Tipovi turističkih destinacija.....	9
Tablica 3. Prednosti različitih grana prometa u turizmu.....	25
Tablica 4. Nedostatci različitih grana prometa u turizmu.....	26

SLIKE

Slika 1. Moderni turistički autobus putničke agencije Silvija turist	11
Slika 2. Željezničke pruge u Republici Hrvatskoj razvrstane prema gospodarskom značaju .	13
Slika 3. Trajekt Korčula (Jadrolinija)	15
Slika 4. Zračne luke i zračna pristaništa u Republici Hrvatskoj	16
Slika 5. Sudionici u stvaranju turističkog proizvoda destinacije	19
Slika 6. Promet kao turistička atrakcija - Plitvički vlakić.....	21
Slika 7. Aktivnosti koje sudjeluju u proizvodnji turističke usluge	24

PRILOG

Molim Vas za sudjelovanje u istraživanju pod imenom „Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije“. Istraživanje provodim kako bih saznala koliko je stanovnicima Republike Hrvatske važan svaki oblik organiziranog prijevoza putnika pri odabiru turističke destinacije na području Republike Hrvatske. Hvala Vam što ćete sudjelovati u istraživanju i olakšati mi proces pisanja diplomskog rada.

1. Vaše godine:
 - a) Između 18 i 25
 - b) Između 26 i 35
 - c) Između 36 i 50
 - d) Više od 50

2. Vaš spol:
 - a) Žensko
 - b) Muško

3. Vaše zanimanje:
 - a) Zaposlen
 - b) Nezaposlen
 - c) Učenik ili student
 - d) Umirovljenik

4. Živate u:
 - a) Ruralnom području
 - b) Urbanom području

5. Koliko često putujete u turističke svrhe?
 - a) Nikada
 - b) Manje od jednom godišnje
 - c) Jednom godišnje
 - d) Dva do tri puta godišnje

e) Više od tri puta godišnje

6. Kojim prijevoznim sredstvom najčešće putujete na odmor?

- a) Vlastitim automobilom
- b) Autobusom
- c) Vlakom
- d) Zrakoplovom
- e) Brodom
- f) Kombinacijom više prijevoznim sredstava
- g) Nekim drugim prijevoznim sredstvom

7. Kod odabira destinacije koju ćete posjetiti, koliko Vam je važno da postoji organizirani javni prijevoz putnika navedenim prijevoznim sredstvima?

	1 – uopće mi nije važno	2 – pridajem malu važnost	3 – nije mi ni pretjerano važno, ni pretjerano nevažno	4 – pridajem vrlo veliku važnost	5 – presudno mi je kod odabira destinacije
Autobusom					
Vlakom					
Zrakoplovom					
Brodom					

8. Procijenite koliko Vam je kod odabira vrste javnog prijevoza prilikom turističkog putovanja važan svaki od odabranih elemenata kvalitete transportne usluge.

	1 – uopće mi nije važno	2 – pridajem malu važnost	3 – nije mi ni pretjerano važno, ni pretjerano nevažno	4 – pridajem vrlo veliku važnost	5 – presudno mi je kod odabira vrste javnog prijevoza
Cijena putovanja					
Brzina dolaska na odredište					
Sigurnost					
Udobnost					

9. Jeste li nekada odustali od putovanja zbog nemogućnosti pronalaska adekvatnog prijevoznog sredstva?

- a) Da
- b) Ne
- c) Ne znam

10. Procijenite ukupno vlastito zadovoljstvo korištenja navedenih sredstava organiziranog prijevoza putnika prilikom posljednjeg korištenja svakog prijevoznog sredstva.

	1 – potpuno nezadovoljan	2 – uglavnom nezadovoljan	3 – ni pretjerano zadovoljan, ni pretjerano nezadovoljan	4 – vrlo zadovoljan	5 – iznimno zadovoljan
Autobus					
Vlak					
Zrakoplov					
Brod					

Sveučilište

Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU I

SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Magdalena Međimorec pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada pod naslovom Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

Međimorec

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Magdalena Međimorec izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom diplomskog rada pod naslovom Važnost organiziranog prijevoza putnika za razvoj turističke destinacije čiji sam autor/ica.

Student:

Međimorec

(vlastoručni potpis)